

Vergaderjaar 2008–2009

32 056

Werkbezoek van een delegatie uit de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan Denemarken en Zweden (4 mei t/m 9 mei 2009)

Nr. 1

VERSLAG VAN EEN WERKBEZOEK

Vastgesteld 7 september 2009

Van 4 tot en met 6 mei 2009 heeft een delegatie uit de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een werkbezoek gebracht aan Denemarken en van 6 tot en met 9 mei aan Zweden.

De delegatie bestond uit de leden Leerdam (PvdA; delegatieleider), Smilde (CDA), Aasted Madsen – Van Stiphout (CDA), Heijnen (PvdA), Kuiken (PvdA), Van Beek (VVD) en Brinkman (PVV). De delegatie werd vergezeld door een adjunct-griffier van de vaste commissie voor BZK, Hendrickx.

De delegatie dankt alle gesprekspartners gedurende haar bezoek voor hun gastvrijheid en hun openhartige en informatieve bijdragen aan de gesprekken. Voorts wil de delegatie graag een speciaal woord van dank richten aan hen die aan het welslagen van de verschillende onderdelen van het werkbezoek hebben bijgedragen. Voor het werkbezoek in Denemarken zijn dat in het bijzonder HM Ambassadeur te Kopenhagen, de heer N. van Zutphen en de attaché voor economische aangelegenheden, de heer Søren Lester. De hartelijke ontvangst door de heer en mevrouw Van Zutphen heeft de delegatie zeer gewaardeerd.

Voor het werkbezoek in Zweden dankt de delegatie HM Ambassadeur te Stockholm drs. J.E. Craanen en de heren mr. P. Ramaer en mr. F. Schipper. Ook daar voelde de delegatie zich hartelijk welkom en wist zij zich zeer goed ondersteund.

Doel van het werkbezoek aan Denemarken was een nadere oriëntatie op de «verticale kolom» van de bestuurlijke organisatie: rijk, landsdelen of provincies, gemeenten. De commissie heeft daarbij overwogen dat Denemarken een eenheidsstaat is maar geen gedecentraliseerde eenheidsstaat zoals Nederland. Lagere overheden hebben geen «open huishouding» en handelen vrijwel geheel op aanwijzing en onder toezicht van de centrale overheid. Anderzijds hebben zij wel een zekere constitutioneel gewaarborgde positie en een eigen budget op basis van een zelfstandige bevoegdheid tot belastingheffing. De hiërarchische positie van de verschillende bestuurslagen t.o.v. elkaar, de democratische legitimatie, de toedeling van taken en bevoegdheden, de schaal waarop zij opereren, hun financiële positie etc. vormden voor de commissie gespreksthema's. Daarnaast heeft de commissie zich in Denemarken georiënteerd op de bestuur-

lijke organisatie van de rampenbestrijding en op de bestuurlijke verhouding tot Groenland en de Faeröer-eilanden.

Ook in Zweden heeft de commissie zich georiënteerd op de bestuurlijke organisatie maar dan in het bijzonder op de organisatie op centraal landelijk niveau. Daarbij ging de aandacht vooral uit naar de omvang van de Zweedse departementen, die naar Nederlandse maatstaven zeer klein zijn. Voorts heeft de commissie zich laten informeren over het instituut ombudsman zoals dat in Zweden functioneert en over de ontwikkeling van nieuwe stadsdelen in Stockholm.

De voorzitter van de delegatie,
Leerdam

De griffier van de delegatie,
Hendrickx

Maandag 4 mei 2009

Gesprek met de heren

- Jann Larsen
- Bjarne Simonsen

Wetgevingsadviseurs op het Ministerie voor Binnenlandse Zaken en Sociaal welzijn.

Onderwerp van gesprek is de bestuurlijke organisatie van Denemarken en de ingrijpende hervorming die daarin per 1 januari 2007 is doorgevoerd. Tot 1 januari 2007 was Denemarken verdeeld in 13 provincies en 271 gemeenten. De indeling in dertien provincies was bij de bestuurlijke herindeling van 1 april 1970 ontstaan. Bij deze herindeling werd het aantal gemeenten gereduceerd van 1386 tot 275 en het aantal provincies van 25 tot 13.

Aanleiding tot de herindeling in 1970 was in de eerste plaats het louter fysieke feit dat gemeenten vaak niet meer helder af te bakenen gebieden waren. Bebouwing reeg zich aaneen en grenzen waren nauwelijks nog waarneembaar. Een andere oorzaak was het feit dat gemeenten te klein waren om een voortdurend groeiend takenpakket uit te voeren. Dit verplichtte tot samenwerking, tot aanvullende financiering door het rijk, en leidde met die financiering tot verzwaring van regeldruk en verlies van autonomie voor de betrokken gemeenten. De geleidelijke taakverzwaring deed zich vooral voor ten aanzien van sociaal beleid, integratie, volksgezondheid en onderwijs. Behalve door de taakverzwaring kwam het functioneren van de gemeenten ook onder druk te staan door een geleidelijke verandering van het financieringsmodel. Aanvankelijk ontvingen de gemeenten geormerkte gelden van het rijk voor de uitvoering van taken, maar in de loop der jaren is de financiering door middel van een algemene uitkering veel belangrijker geworden.

Omdat de structuur van de bestuurlijke organisatie ook na 1970 voortdurend ter discussie bleef staan heeft het kabinet in oktober 2002 de Commissie voor de Bestuurlijke Organisatie in het leven te roepen met als opdracht voor- en nadelen van verschillende modellen voor de bestuurlijke organisatie te onderzoeken en op basis daarvan aanbevelingen te doen voor een reorganisatie die tot een voor jaren duurzaam resultaat zou leiden. De commissie was samengesteld uit deskundigen en vertegenwoordigers van de lokale overheden en van diverse departementen. Zij presenteerde in januari 2004 haar rapport met als belangrijkste conclusies en aanbevelingen:

- dat een hervorming van de bestuurlijke organisatie wenselijk was;
- dat de omvang van gemeenten en provincies ontoereikend was voor een goede taakuitvoering;
- dat de toewijzing van taken aan de onderscheiden bestuurslagen inefficiënt was.

De Commissie presenteerde zes modellen voor een nieuwe bestuurlijke organisatie met daarbij de voor- en nadelen van elk model. Een keuze tussen de modellen maakte de Commissie echter niet. Op basis van het rapport werd wel het besluit genomen een reorganisatie daadwerkelijk uit te voeren. De staatkundige structuur vormde daarbij een algemene randvoorwaarde.

Artikel 82 van de Deense Grondwet bepaalt dat gemeenten het recht hebben zelfstandig, maar onder toezicht van de rijksoverheid, hun eigen zaken te besturen. Dit recht is in een statuut, een gemeentewet, gewaarborgd. De regio's hadden en hebben een dergelijke grondwettelijke waarborg niet. Daardoor kon de bestuurlijke reorganisatie ook zonder grondwetswijziging tot stand worden gebracht.

De Deense gemeenten hebben, in vergelijking met de Nederlandse situatie, een geringere zelfstandigheid. Zij zijn veeleer uitvoerende

organen met een, afhankelijk van het beleidsterrein, grotere of kleinere beleidsvrijheid. De Deense gemeenten besturen vooral in medebewind. Het bestuur wordt uitgeoefend door de raad en de burgemeester die door de raad uit zijn midden wordt gekozen. Wethouders zoals in Nederland kent een Deense gemeente niet. Ondanks het feit dat de burgemeester door de raad wordt gekozen heeft hij een vrij sterke zelfstandige positie. Er geldt geen «vertrouwensregel» en in extremo zou een burgemeester ook kunnen blijven zitten nadat hij de steun van de raad heeft verloren. Feitelijk speelt een dergelijke casus niet omdat het gehele gemeentelijke bestuur veel sterker is ingekaderd door rijkswetgeving dan in Nederland het geval is.

Financiële middelen verwerft de gemeente uit opcenten op de inkomstenbelastingen die door het rijk worden geïnd. Het tarief varieert per gemeente tussen de 20 en 30%.

In eerste aanleg oefent de het hoofd van de regio toezicht uit op de gemeenten in zijn regio, en tegen zijn beslissingen staat voor een gemeenten beroep open bij het rijk, bij de minister voor Binnenlandse Zaken. De regiovoorzitter, de prefect, wordt benoemd en geldt als niet politiek gekleurd. Dit wordt als een voordeel gezien omdat in het verleden het toezicht van de regio's op de gemeenten niet vrij wist te blijven van de verdenking van partijpolitieke kleuring.

Ook de regionaad, hoewel gekozen, vervult niet echt de functie van een parlement. De raad heeft veeleer, samen met de prefect, een uitvoerende taak die hij dient te vervullen binnen de kaders van de nationale wetgeving. De verkiezingen voor de vertegenwoordigende lichamen op alle niveaus vinden gelijktijdig op dezelfde dag plaats.

In het kader van het toezicht hebben de regio en het rijk de bevoegdheid onwettige besluiten van gemeenten te vernietigen. De persoonlijke aansprakelijkheid van leden van gemeenteraden is groot. Zij kunnen persoonlijk aansprakelijk worden gesteld voor de gevolgen van onwettige besluiten of voor besluiten met een zeer negatief resultaat voor de gemeente. In de praktijk blijkt het leven minder streng dan de leer: als het al tot een aansprakelijkstelling komt wordt doorgaans een schikking getroffen.

Er zijn bovendien nog andere toezichtmechanismen. Op de diverse specialistische beleidsterreinen oefenen de vakministers toezicht uit en er functioneren specifieke klachtencommissies. Op gemeentelijk niveau functioneert een gemeentelijke rekenkamer en een gemeentelijke ombudsman. Ook openbaarheid via de pers functioneert als een vorm van toezicht.

Ten aanzien van de gemeentelijke overheden concludeerde de Commissie dat een minimum omvang van 20 000 inwoners op dit moment noodzakelijk is om een adequate dienstverlening, ook op meer specialistische terreinen, te kunnen waarborgen. De toedeling van meer taken aan de gemeenten in de toekomst zal de vereiste minimumomvang van gemeenten doen toenemen tot 30 000 inwoners.

Met betrekking tot de regio's concludeerde de Commissie dat hun aantal klein diende te zijn vanwege de eisen die in het bijzonder de gezondheidszorg stelt en vanwege de doelmatige uitvoering van planningstaken. Van de 13 Deense regio's mochten er naar de mening van de Commissie ten hoogste 7 of 8 overblijven. Het aantal regio's mocht echter ook niet kleiner zijn dan 3. Het precieze aantal maakte de Commissie afhankelijk van de keuzes die gemaakt zouden worden bij de toedeling van taken aan de regio's.

De doelstellingen van de reorganisatie van het lokaal en regionaal bestuur formuleerde de Commissie als volgt. De vorming van een eenvoudige en efficiënte publieke sector. De levering van een kwalitatief betere dienstverlening tegen een gelijkblijvende belastingdruk en met een geringere bureaucratische belasting. Een betere gezondheidszorg. Een heldere verantwoordelijkheidstoedeling waarin geen grijze zones voorkomen. Een

grotere betrokkenheid van burgers en een versterking van hun deelname in het democratisch proces.

Met in achtneming van deze conclusies, aanbevelingen en randvoorwaarden is het besluitvormingsproces tot reorganisatie verder uitgevoerd. Na de presentatie van het rapport in januari 2004 is het tot april 2004 onderwerp van consultatie geweest tussen kabinet en betrokkenen en belangstellenden. Eind april 2004 heeft het kabinet daarop zijn beleidsvoornemen gepubliceerd. In de maanden mei en juni hebben over dit beleidsvoornemen verder politieke onderhandelingen plaatsgevonden en eind juni 2004 heeft dit geresulteerd in een politiek akkoord. Het is kennelijk van groot belang geweest dat de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken, de huidige Deense minister-president, zich heeft ingezet om tot een akkoord te komen. Over de vraag of zijn inzet doorslaggevend is geweest verschillen de meningen. Vanaf juni 2005 is de noodzakelijke wetgeving aan het Deense parlement voorgelegd.

In de wetgeving is de volgende taakverdeling tussen gemeenten, regio's en rijk als leidraad gehanteerd.

Gemeenten

Eerste aanspreekpunt in het openbaar bestuur voor de burger
Eerst verantwoordelijke voor het sociaal beleid in ruime zin
Concentratiepunt voor uitvoering van het speciaal onderwijs- en opleidingsbeleid
Grotere invloed op de gezondheidszorg (zwaartepunt blijft bij de regio's)
Grotere invloed op werkgelegenheidsprojecten
Grotere verantwoordelijkheid voor lokaal ruimtelijk beleid
Grotere verantwoordelijkheid voor cultuurbeleid
Grotere verantwoordelijkheid voor wegen- en verkeersbeleid en voor openbaar vervoer
Aanspreekpunt voor bedrijven

Regio's

Lichamelijke en geestelijke gezondheidszorg; ziekenhuisvoorzieningen
Ontwikkelen en vaststellen van regionale ontwikkelingsplannen die als visie en kader dienen
Opzet en exploitatie van publieke vervoersbedrijven
Opzet en exploitatie van instellingen voor speciaal onderwijs- en opleidingsbeleid

Rijk

Vaststellen en heffen van belastingen
Beheer van de staatsschuld
Hoger onderwijs
Aangewezen taken op het gebied van het milieubeheer, ruimtelijke ordening, wegenplanning en specialistische gezondheidszorg

Vanaf juni 2004 is het overlegproces tussen gemeenten om te fuseren in gang gezet, en waar het proces al liep is het geïntensiveerd. Dat leidde ertoe dat slechts vier voorstellen tot fusie van gemeenten niet voldeden aan de geformuleerde duurzaamheidscriteria. In vrijwel alle gevallen konden de voorstellen van de gemeenten worden gehonoreerd. In twee gevallen kwam een fusievoorstel tot stand met behulp van bemiddeling door een externe instantie. In acht gevallen was er een proces van arbi-

trage noodzakelijk om een besluit tot stand te brengen. In een aantal gevallen is een referendum over het eindresultaat gehouden. Dit leidde tot een gemeentelijke indeling van Denemarken van in totaal 98 gemeenten. De 239 oude gemeenten gingen samen in 66 nieuwe gemeenten en 32 oude gemeenten bleven onveranderd.

De gemiddelde grootte naar inwonertal van een gemeente is door de reorganisatie fors toegenomen van gemiddeld 17 000 inwoners voor 1 januari 2007 tot gemiddeld 55 000 inwoners nu. Toch is er nog een klein aantal gemeenten waarvoor geen geschikte fusiepartner kon worden gevonden en die daarom zijn blijven voortbestaan ondanks het feit dat zij minder dan 20 000 inwoners tellen. Deze gemeenten hebben niet de volledige bevoegdheden die de gemeentewet de andere gemeenten wel toekent. Deze kleine gemeenten zijn wettelijk verplicht tot samenwerking met anderen.

Aantal gemeenten	Voor 1 januari 2007		Na 1 januari 2007	
	Aantal inwoners	Abs. aantal	% aantal	Abs. aantal
00 000 – 10 000 inw.	128	47	4	4
10 001 – 20 000 inw.	80	39	3	3
20 001 – 30 000 inw.	23	8	18	18
30 001 – 50 000 inw.	23	8	38	39
50 001 – 100 000 inw.	13	5	29	30
> 100 000 inw.	4	2	6	6
Totaal aantal	271	100	98	100

Het aantal direct gekozen lokale en regionale politici nam af.

Aantal gekozen politici	Voor 1 januari 2007	Na 1 januari 2007
Regio's	357	205
Gemeenten	4 597	2 520

Voor het personeel van de lokale en regionale overheden is een regeling getroffen op basis van het uitgangspunt: mens volgt taak. Dit had tot gevolg dat de personeelsomvang in totaliteit ongewijzigd bleef maar er wel belangrijke verschuivingen optraden in het werkgeverschap.

Aantal fte	Voor 1 januari 2007	Na 1 januari 2007
Rijk	155 000	171 000
Regio's	143 000	103 000
Gemeenten	350 000	374 000
Totaal	648 000	648 000

Bezoek aan het Deense Ministerie van Defensie

De delegatie wordt ontvangen door

- **mevr. Susan Nissen**, hoofd van het ministerie van Defensie en
- **de heer Henrik G. Petersen**, hoofd van het Deens Agentschap voor de beheersing van noodsituaties (Danish Emergency Management Agency, DEMA)

Onderwerp van gesprek is de opzet van het Deense systeem voor de beheersing van noodsituaties en de gevolgen van rampen.

In 2006 is er overeenstemming bereikt over een nieuwe opzet voor crisis-beheersing en rampenbestrijding (the Danish Preparedness Act). De nieuwe wetgeving is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- de planning ten aanzien van de bestrijding van noodsituaties is gebaseerd op een alomvattende benadering die gehanteerd kan worden bij elk type ramp of voorval waarbij personen, eigendommen of het milieu schade (kunnen) leiden;
- de Minister van Defensie is verantwoordelijk voor de beschikbaarheid van een nationaal rampenbestrijdingsbeleid en draagt de verantwoordelijkheid voor de inspectie van de rampenplannen van de lokale overheden;
- elke vakminister draagt de verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van rampenplannen binnen zijn beleidsveld; de Minister van Defensie vervult hierbij een coördinerende rol;
- uitgangspunt bij elk rampenplan is de «sector-verantwoordelijkheid»; dat betekent dat de bestuurslaag of organisatie die de dagelijkse verantwoordelijkheid draagt voor een bepaald beleidsveld of activiteit, ook verantwoordelijk is in geval van een calamiteit.

De belangrijkste wijziging die door de nieuwe wetgeving tot stand is gekomen ligt in het feit dat in de wettelijke bepalingen niet langer de nadruk ligt op grootheden als responsetijden, personeelsomvang en materiële uitrusting maar op het risicobeheersingsproces dat de gemeenten moeten vormgeven.

Enkele specifieke onderdelen en beleidsvelden vallen hierdoor niet onder deze wetgeving. De alarmdienst van de politie (112) en de ambulancediensten functioneren op basis van eigen wetgeving. De ambulancedienst wordt naar behoefte «ingehuurd» en de alarmdienst is de facto vaak bij calamiteiten betrokken doordat de melding daar binnenkomt en activiteiten van daaruit worden geïnitieerd.

Voorts vallen grootschalige zoek- en reddingsoperaties niet onder deze wet en ook de voorkoming en bestrijding van milieurampen op zee heeft eigen regelgeving.

De Deense burgers genieten in geval van rampen en crises bescherming door middel van een gelaagd bestuurlijk systeem waarbij de bestuurlijke laag die het dichtst bij de burger staat, de gemeente, de grootste aandacht en de belangrijkste taak heeft. Dit is zowel het geval voordat een calamiteit zich heeft voorgedaan als nadat zich een calamiteit heeft voltrokken. Voordat zich een crisissituatie aandient is het systeem vooral gericht op proactief handelen en faciliteren. Dat is dan ook een belangrijke taak van de gemeenten die daarbij worden gecontroleerd door het Rijk.

In een bestaande crisissituatie is de gemeente de eerst aangewezen om via het eigen rampenbestrijdingscentrum op te treden (Niveau 1). De gemeenten beschikken voorts over negen gezamenlijke rampenbestrijdingscentra. En ook de vijf regio's beschikken ieder over een eigen rampenbestrijdingscentrum. Deze centra kunnen worden ingeschakeld indien moet worden opgeschaald naar Niveau 2 (regionaal) en naar Niveau 3 (nationaal). De negen gezamenlijke centra van de gemeenten vormen een permanent samenwerkingsverband van de betrokken gemeenten. De financiering vindt ook plaats via die gemeenten. Daarbij geldt heel strikt dat indien de gemeenten meer taken toedelen aan hun gezamenlijke centrum zij daarvoor ook de financiële middelen ter beschikking moeten stellen.

Op nationaal niveau speelt de DEMA (Danish Emergency Management Agency) een controlerende, coördinerende en faciliterende rol. Onder verantwoordelijkheid van de minister van Defensie coördineert en controleert de DEMA de voorbereidingen bij andere ministeries. Het functioneert als vraagbaak en «achtervang» voor de gemeenten en regio's.

Het speurt naar lacunes in de planning en vult die op. Een belangrijke taak van de DEMA is bewaking van het communicatiebeleid ten aanzien van activiteiten in het kader van de rampenbestrijding.

De inzet van personeel wordt gecoördineerd door de politie. De politie is in alle gevallen het eerste aanspreekpunt. Dit systeem werkt goed en is onomstreden al is er sinds enige tijd wel discussie over de bevoegdheden ten opzichte van de meldkamers van andere organisaties die bij de rampenbestrijding betrokken zijn. De leidende rol van de politie blijft ook bestaan indien er meer gemeenten of zelfs meer regio's bij een rampenbestrijding betrokken zijn. Ook indien er sprake is van opschaling naar Niveau 3, een nationale ramp, blijft de initiërende rol bij de politie zij het dat er in dat geval afstemming plaats vindt met de DEMA.

De verantwoordelijkheid van de gemeenten gaat ver. Zij moeten zich voorbereiden op incidenten en rampen zoals brand, en de daarmee samenhangende risico's, het instorten van gebouwen, treinongelukken, vliegtuigongelukken op het land, scheepsrampen aan de kade, natuur-rampen en ongevallen met gevaarlijke stoffen. Ook de eerste reactie op noodsituaties die voortkomen uit oorlogshandelingen behoort tot hun verantwoordelijkheid. Zij moeten voorbereid zijn op de opvang, huisvesting en voeding van vluchtelingen en andere personen in een noodsituatie.

De gemeenten dienen zich ook voor te bereiden op de gevolgen van terroristisch acties. ten behoeve van dit punt levert de Deense Inlichtingen- en Veiligheidsdienst een periodieke dreigingsanalyse die de basis vormt voor het concrete beleid dat de gemeenten op dat punt menen te moeten ontwikkelen. Op nationaal niveau wordt de dreigingsanalyse besproken met de DEMA, de defensiestaf en met een aantal civiele autoriteiten.

Wat een gemeente concreet ten behoeve van de rampenbestrijding moet doen, bepaalt de gemeente in beginsel zelf. Zij maakt een risicoanalyse voor haar gebied, die moet aansluiten bij de analyse voor de regio. Regio en DEMA treden hier adviserend dan wel marginaal toetsend op. De gemeente kan op basis van deze analyse besluiten een eigen brandweer te laten functioneren maar kan ook een contract afsluiten met een particuliere onderneming om deze dienst te verzorgen. Eis is wel dat na een alarmmelding er binnen vijf minuten kan worden uitgerukt. Een maximale aankomsttijd op de plaats van het ongeval is niet bepaald. Dit kan immers met de omstandigheden wisselen.

De omvang van het brandweerkorps en de materiële voorzieningen worden door de gemeente vastgesteld op basis van de opgestelde risicoanalyse. Ook deze keuzen worden marginaal getoetst. In geval van een grootschalige ramp waarbij de capaciteit van een gemeente tekort schiet kan een beroep worden gedaan op de dichtstbijzijnde gezamenlijke steunpunten die binnen een uur assistentie moeten kunnen verlenen. Indien nog verder opschaling noodzakelijk is dan komt DEMA in beeld die de regionale steunpunten kan inschakelen. Deze zijn 24 uur paraat, kunnen binnen twee uur de plaats van de ramp bereiken en kunnen een opschaling realiseren tot 1150 beroepsbrandweerlieden en vrijwilligers.

Dinsdag 5 mei

Gesprek met de heer **Steen Ryd Larsen**; Hoofd van het Noord-Atlantisch Secretariaat van het kabinet van de Minister-president. Onderwerp van gesprek: de status van Groenland en de Faeröer-eilanden binnen het Koninkrijk Denemarken.

De inwoners van Groenland en de Faeröer-eilanden hebben het Deens staatsburgerschap. Groenland en de Faeröer-eilanden tellen ieder ca. 50 000 inwoners. Zij kiezen ieder twee leden voor het Deense parlement. Daarnaast kiezen zij een eigen parlement voor hun gebied. De beide parlementen Groenland en de Faeröer-eilanden benoemen vervolgens ieder hun eigen regering.

Dit zelfbestuur hebben de beide gebieden reeds lange tijd nagestreefd maar de achtergrond van waaruit zij dit deden verschilt. De Faeröer-eilanden hebben altijd tot Denemarken behoord maar Groenland daarentegen vormde tot 1953 een Deense kolonie. Het streven naar zelfbestuur en uiteindelijk onafhankelijkheid heeft daarom op Groenland altijd een ander, meer gedreven, karakter gehad.

Dit streven is gehonoreerd maar voor elk gebied op een verschillende manier. Vanaf 1948 hebben de Faeröer-eilanden verregaande autonomie gekregen. Groenland wist in 1953 zich van de koloniale status te ontdoen en verwierf een beperkte mate van autonomie. In 1979 wisten zij hun autonome positie te verstreken tot een niveau als dat van de Faeröer-eilanden.

Per 1 januari 1986 was Groenland geen lid meer van de EU. De Faeröer-eilanden zijn nooit lid van de EU geweest; zij overwegen het lidmaatschap van de EFTA-groep aan te vragen. De eilanden zijn, na afstemming binnen de kaders van het Deense buitenlandse beleid, vrij in hun eigen beleidsontwikkeling.

De ontwikkeling van de positie van Groenland heeft verreweg de meeste aanleiding tot discussie gegeven. De staatkundige positie van de Faeröer-eilanden is nooit zo omstreken geweest en de ontwikkelingen zijn veel geleidelijker verlopen. Het gesprek concentreert zich daarom op Groenland en terzijde worden opmerkingen gemaakt over een enigszins afwijkende positie van de Faeröer-eilanden.

Voor Denemarken is de centrale doelstelling bij het overdragen van zelfbestuur aan de beide gebieden altijd geweest de overdracht van macht en verantwoordelijkheid van de Deense autoriteiten naar de eigen politieke autoriteiten die gekozen zijn door de inwoners van de gebieden zelf. Door het zelfbestuur is nu de wetgevende en de bestuurlijke uitvoerende macht op een groot aantal beleidsterreinen overgedragen. De beide autonome gebieden kunnen nu vrijwel geheel over de beleidsaspecten die het dagelijks leven van hun burgers het meest direct raken zelfstandig beslissen. Het gaat dan om sociale zaken, gezondheidszorg, onderwijs, werkgelegenheidsbeleid, openbare financiën en de belastingen.

Er zijn ook beleidsterreinen waarop beide gebieden niet autonoom zijn zoals: het rechtsstelsel, de politie, strafrecht, personen- en familierecht en de inrichting van de financiële sector. Voor Groenland komt daar nog bij: alles wat met grondstoffen te maken heeft.

In juni 2009 is de autonome positie van Groenland verder versterkt en dit lijkt een volgende stap te zijn op weg naar volledige onafhankelijkheid die spoedig gerealiseerd kan worden. Medio mei van dit jaar heeft het Deense Parlement de wetgeving daartoe aanvaard.

Die wetgeving is gebaseerd op voorstellen van een gezamenlijke Deens-Groenlandse parlementaire commissie. Die commissie heeft voorgesteld de Groenlandse autonomie uit te breiden tot meer beleidsterreinen.

Voorts wordt de economische band tussen Groenland en Denemarken in een nieuw statuut vastgelegd en Groenland wordt uitzicht geboden op volledige onafhankelijkheid.

Voortaan kan Groenland tot zelfbestuur besluiten ten aanzien van alle beleidsterreinen die daarvan niet expliciet in de Grondwet zijn uitgesloten. Binnen die laatste categorie vallen het buitenlands beleid, het defensie- en veiligheidsbeleid, het Hooggerechtshof, het staatsburgerschap, de wisselkoers en het monetair beleid.

Voor die beleidsterreinen waarover Groenland tot zelfbestuur besluit oefent het vanaf dat moment de wetgevende en bestuurlijk-uitvoerende macht uit. Het neemt voor die terreinen vanaf dat moment ook de volledige financiële verantwoordelijkheid op zich. Het financieel beslag van de beleidsterreinen waarover Groenland zich nu autonoom kan verklaren is

in relatieve zin voor Denemarken en Groenland gering maar voor Groenland van grote betekenis.

Het buitenlands beleid blijft een zaak voor de Deense regering en het Deense parlement; zij zijn bevoegd voor Denemarken internationale verplichtingen aan te gaan. Maar in zaken van buitenlands beleid die in het bijzonder Groenland (of de Faeröer-eilanden) raken zal de Deense regering de regeringen van de betrokken gebieden consulteren. In internationale aangelegenheden die uitsluitend Groenland en/of de Faeröer-eilanden raken zijn de regeringen van beide gebieden ook zelfstandig bevoegd internationale afspraken te maken. Daarmee zijn afspraken over defensie- en veiligheidsaangelegenheden en afspraken met internationale organisaties, waarvan Denemarken lid is, uiteraard uitgesloten.

In 2006 bedroeg de Deense bijdrage aan Groenland in vorm van subsidies etc. ca. € 9200,= per inwoner van Groenland. Dat staat gelijk aan een jaarlijkse last voor Denemarken van € 470 mln. Daarvan gaat momenteel ca. € 40 mln. naar de beleidsterreinen waarop Groenland zich autonoom kan verklaren en ca. € 54 mln. naar de beleidsterreinen waar dat op basis van grondwettelijke bepalingen niet mogelijk is. Gelijktijdig met de afspraken over de mogelijkheid tot grotere zelfstandigheid is de Deense bijdrage aan Groenland gelimiteerd: de jaarlijkse bijdrage zal maximaal € 870 mln. kunnen gaan bedragen.

Binnen het kader van de nieuwe economische band is tussen Denemarken en Groenland voor 2007 de afspraak gemaakt dat een gegarandeerde subsidie zal worden verstrekt van € 430 mln. (470 – 40). Winsten uit delfstoffen zullen toevloeien aan Groenland, maar de winst boven het bedrag van € 10 mln. per jaar zal voor de helft in mindering worden gebracht op de gegarandeerde subsidie.

De recente wetgeving opent voor Groenland de weg naar volledige onafhankelijkheid. In deze wetgeving is een aantal stappen op weg daar naartoe vastgelegd. Het besluit om onderhandelingen over volledige onafhankelijkheid te beginnen moet door de Groenlandse bevolking worden genomen in een referendum. Op regeringsniveau starten dan de onderhandelingen. Deze procedure sluit aan bij de algemene procedure waarlangs beide landen hun gezamenlijke besluiten nemen: de regeringen onderhandelen met elkaar en sluiten een akkoord, vervolgens besluiten de beide parlementen onafhankelijk van elkaar over het bereikte akkoord. Dit zal ook de procedure zijn in geval van onafhankelijkheid: het resultaat van de onderhandelingen tussen beide regeringen moet worden goedgekeurd door zowel Het Deense parlement als het parlement van Groenland, maar niet eerder dan nadat de bevolking van Groenland opnieuw in een referendum daarmee heeft ingestemd.

Gesprek met Prof. Michael Baggesen Klitgaard, hoogleraar politieke wetenschappen en openbaar bestuur aan de Universiteit van Zuid-Denemarken over de politieke achtergronden van de bestuurlijke reorganisatie.

Professor Klitgaard licht toe dat de hervorming van het openbaar bestuur in Denemarken een lange voorgeschiedenis kent van gestrande pogingen. Elk voorstel werd in de loop der tijd wel door een van de vele betrokken partijen afgewezen. Uiteindelijk is er eind jaren negentig van de vorige eeuw resultaat geboekt doordat de twee grootste politieke partijen, de sociaal-democratische partij en de liberale partij, een akkoord wisten te bereiken. Dat akkoord werd mede mogelijk gemaakt door de landelijke politieke ontwikkelingen. Lange tijd is de sociaal-democratische partij in Denemarken de grootste (minderheids-)partij geweest die de nationale politiek domineerde. Die positie begon zij in de jaren negentig te verliezen. Op dit moment is er in Denemarken een centrum-rechtse

coalitie aan het bewind. De liberale partij daarentegen was op regionaal en lokaal niveau heel sterk. Van de 198 burgemeestersposten vervulde de liberale partij er 138 in 2001. Er werd wel gezegd: de liberalen besturen gemeentelijk Denemarken. De versterking van de liberale partij op nationaal niveau heeft uiteindelijk de ruimte geschapen voor beide partijen om tot een akkoord te komen. Na vaststelling van de gezamenlijke opvatting dat een hervorming noodzakelijk was hebben zij onderhandeld met belangorganisaties, in de eerste plaats met de organisaties in de gezondheidszorg. De gezondheidspolitiek vormde het centrale sturende thema voor de bestuurlijke reorganisatie. Het gezondheidszorgbeleid was op dat moment heel moeilijk controleerbaar. Het feit dat dit het centrale thema was leidde er overigens ook toe dat de provincies die op dit beleidsterrein een centrale rol vervulden, hoewel in algemene zin als overbodig en niet goed functionerend beschouwd, toch een min of meer onmisbare plaats behielden in de Deense bestuurlijke organisatie.

Ten aanzien van de gemeenten was de algemene opvatting dat zij tekortschoten in bestuurskracht en dat dit gebrek in de loop der tijd slechts in omvang zou toenemen. Bestuurders en ambtenaren in de gemeenten zelf, deelden die mening.

Een tweede punt van zorg was de onduidelijke bevoegdheidstoedeling op een groot aantal beleidsterreinen zoals: het sociaal beleid, het werkgelegenheidsbeleid, milieubeleid en hoger onderwijs.

Als oplossing is gekozen te pogen te komen tot een stroomlijning van de beleidsontwikkeling en -uitvoering. Middel daartoe zou vooral zijn de opheffing van de provincies. Zo ver is het echter niet gekomen want daarvoor namen de provincies, juist bij het belangrijkste thema, de gezondheidszorg, een te centrale plaats in. Een verkleining van het aantal provincies, met gelijktijdige beperking van hun taak tot de gezondheidszorg, kon echter wel de noodzakelijke schaalvergroting tot stand brengen, die ook in de gezondheidszorg noodzakelijk werd geacht.

De oplossing voor de gemeenten lag nog meer voor de hand: schaalvergroting. Grotere gemeenten zouden meer bestuurskracht kunnen ontwikkelen, meer taken op zich kunnen nemen en ook meer taken toebedeeld kunnen krijgen. De nieuwe taaktoedeling zou de omvang van de grijze zone, waarin verantwoordelijkheden onduidelijk zijn, verkleinen. De gemeenten zouden duidelijker voor de burgers gepositioneerd kunnen worden en daardoor zou ook de lokale democratie aan inhoud kunnen winnen en in kracht kunnen toenemen.

Het geheel wegvallen van de provincies, of in ieder geval de verkleining van hun aantal, zou als bijkomend voordeel de verlichting van de belastingdruk tot gevolg kunnen hebben.

Naar de mening van prof. Klitgaard is het kenmerkend geweest voor het onderhandelingsproces en de procedure om dit alles te verwezenlijken, het feit dat het zich op een vrij theoretisch en abstract niveau heeft afgespeeld. Er zijn opvattingen en praktijkervaringen op incidenteel en individueel niveau uitgewisseld. Het hele proces is echter niet begeleid door empirisch onderzoek. Prof. Klitgaard heeft de indruk dat dergelijk omvattend wetenschappelijk onderzoek zelfs nadrukkelijk is vermeden.

Het proces heeft zich vervolgens afgespeeld in de partijpolitieke constellatie zoals in het voorgaand kort is aangeduid. Denemarken heeft, en had op dat moment, een stabiele centrum-rechtse minderheidsregering. De sociaal-democratische partij speelde op haar beurt de rol van krachtige oppositiepartij met jarenlange regeringservaring. De liberale partij was een partij in verandering met als belangrijkste kenmerk dat zij haar invloed ook tot het nationale niveau wist uit te breiden.

Het reorganisatieproces kreeg een sterke stimulans vanuit de particuliere sector en van de sociale partners die van mening waren dat de reorganisatie kansen zou bieden tot vermindering van de belastingdruk.

De provincies en de gemeenten zijn naar de mening van prof. Klitgaard onvoldoende intensief bij het proces betrokken geweest. Dat was deels het gevolg van hun eigen optreden. Zij waren in verschillende organisaties verenigd die onvoldoende onderling contact hielden en hun standpunten trachtten af te stemmen. Door hun opstelling werden provincies en gemeenten tegen elkaar uitgespeeld. De ruimte hiervoor ontstond ook doordat de het gehele besluitvormingsproces voor de reorganisatie werd voorbereid door een commissie die werd gezien als een onafhankelijke commissie van deskundigen. De commissie werd voorgezeten door een onafhankelijk voorzitter en begeleid door enkele topambtenaren. Wetenschappelijke onderbouwing van uitgangspunten en voorstellen bleef achterwege. De besluitvorming over de noodzaak, het strategisch belang op langere termijn, en de bepaling van de kosten en baten van een reorganisatie, werd met opzet vaag gehouden. Over de bestuurlijke reorganisatie werd, naar de mening van prof. Klitgaard, slechts in algemeenheden gesproken. Naar zijn mening zijn vooral de provincies door deze werkwijze, waarbij telkens werd gesuggereerd dat een definitief besluit nog moest worden genomen, misleid en door het uiteindelijke resultaat volledig overvallen.

Met de kennis van deze overwegingen moet echter achteraf worden vastgesteld dat de bestuurlijke reorganisatie zeer snel ten uitvoer is gebracht en dat het resultaat naar de mening van het overgrote deel van de direct betrokkenen ook buitengewoon goed functioneert. Ook de burgers blijken zeer tevreden met de nieuwe bestuurlijke indeling.

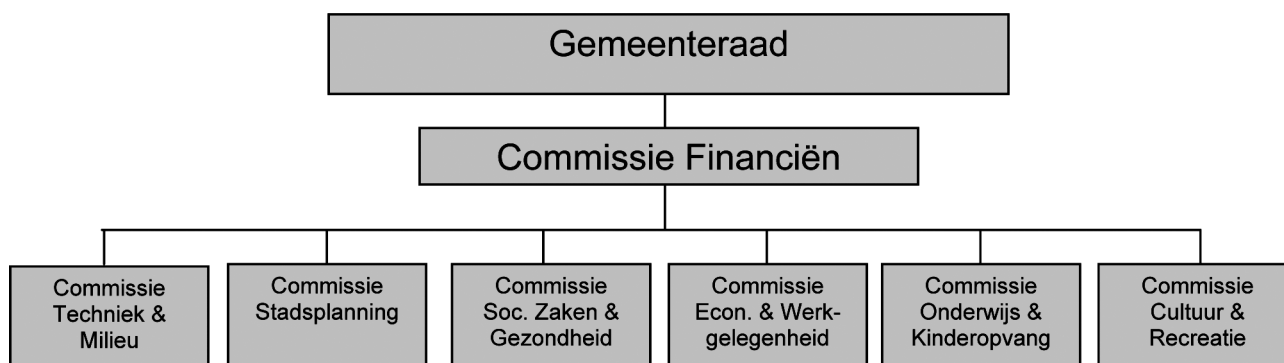
Prof. Klitgaard geeft als zijn persoonlijke opvatting dat het eindresultaat van de bestuurlijke reorganisatie zonder meer als positief moet worden gewaardeerd. Hij plaats daar echter de kanttekening bij dat de problemen in het Deense openbaar bestuur beslist niet slechts oplosbaar waren door deze reorganisatie, uitgevoerd langs deze procedurele weg. Ook andere keuzes hadden tot een vergelijkbaar positief resultaat kunnen leiden.

Gesprek met de heer **Tommy Poulsen**, loco-secretaris van de gemeente Rudersdal over de fusie van twee gemeenten, het besluitvormingsproces daartoe en het resultaat van de fusie.

De heer Poulsen geeft een schets van de concrete betekenis van het algemene landelijke proces van gemeentelijke herindeling voor twee gemeenten die in het kader van dat proces zullen samengaan: de gemeenten Birkerød en Søllerød. Welke rol speelt het nationale proces en hoe verloopt daarbinnen het besluitvormingsproces in de individuele gemeenten. Welke problemen heeft men het hoofd moeten bieden en hoe is dat gedaan? Hoe ziet de gezamenlijke toekomst er nu uit en welke resultaten mogen aan de fusie worden toegeschreven?

Rudersdal is in januari 2007 ontstaan uit de fusie van de gemeente Birkerød (22 000 inw.) en de gemeente Søllerød (32 000 inw.). Het is een gemeente met een aantrekkelijk plattelandsleefklimaat op ongeveer 20 km ten noorden van Kopenhagen. Het heeft een goed ontwikkelde infrastructuur, een rijk geschakeerd cultureel leven en de meeste inwoners genieten een bovengemiddeld inkomen. De inwoners zijn doorgaans goed opgeleid en verlangen van hun gemeente ook dienstverlening van een kwalitatief hoog niveau. Dat levert de gemeente Rudersdal hen ook met behulp van ca. 6000 gemeentelijke werknemers. Dit aantal omvat ook alle werknemers in de quartaire sector, zoals onderwijs en gezondheidszorg.

De politiek bestuurlijke organisatie van de gemeente ziet er als volgt uit:

Rudersdal wordt bestuurd door de gemeenteraad, bestaande uit 27 gekozen raadsleden. De burgemeester is gekozen door de raad en komt voort uit de fractie die 14 zetels telt. Voor het gemeentebestuur vormt deze fractie met andere fracties een coalitie die de steun heeft van 23 raadsleden. Voorstellen aan de Raad worden op basis van aanwijzingen van de burgemeester (en de coalitie), en binnen de kaders van de nationale regelgeving ambtelijk voorbereid voor behandeling in de commissies. De Commissie Financiën vervult een centrale rol. Zij stelt financiële randvoorwaarden aan de andere commissies. Zij bestaat uit tenminste de voorzitters van de fracties van de coalitie, en zij wordt voorgezeten door de burgemeester.

Het Deense openbaar bestuur is naar de mening van de heer Poulsen optimaal gedecentraliseerd. Het feit dat de Deense gemeenten geen «open huishouding» kennen doet daar naar zijn mening niet aan af. De positie van de gemeente in het openbaar bestuur is prominent en sterk.

De gemeenten vormen het eerste aanspreekpunt van de overheid voor de burger. Uiteindelijk zijn zij de eerst verantwoordelijke voor ca. 50% van de overheidsuitgaven in Denemarken. De gemeenten zijn ook bevoegd zelf belastingen op te leggen: inkomstenbelasting en onroerend goedbelasting. De heffing geschiedt door de rijksoverheid. De gemeenteraadsleden beslissen echter over de prioritering van uitgaven en over het wenselijke niveau van dienstverlening. Alles uiteraard binnen de regels die de wet stelt. De gemeenten hebben een zeer uitgebreid takenpakket. De recente reorganisatie van het openbaar bestuur heeft geresulteerd in een duurzame structuur naar professionaliteit, efficiëntie, en democratische legitimatie.

De heer Poulsen licht het reorganisatieproces in algemene zin toe maar richt zich vervolgens specifiek op de ervaringen in de beide gemeenten, Birkerød en Søllerød, die nu de nieuwe gemeente Rudersdal vormen. Nadat in december 2004 het besluit tot een gemeentelijke herindeling was genomen, hebben de beide gemeenten de jaren 2005 en 2006 benut om hun organisaties op elkaar af te stemmen en een politieke eenheid tot stand te brengen. Daarbij is zeer veel tijd gestoken in de onderlinge afstemming van de specifieke «organisatiecultuur» die in de beide gemeenten heerste, met aandacht niet alleen voor de organisatie als geheel maar vooral ook voor de afdelingen en voor de personen die in de toekomst samen zouden moeten gaan werken. Ook als er sprake van min of meer identieke organisaties binnen een en hetzelfde land, op een steenworp afstand van elkaar, leidt een fusieproces toch tot een botsing van culturen. Dat behoeft zeer veel aandacht en de grootste zorgvuldigheid in de behandeling.

De beide gemeenten waren tot fusie niet zonder meer toe verplicht want zij telden beide meer dan 20 000 inwoners. Bovendien waren zij ieder in een andere provincie gelegen wat de situatie extra compliceerde. Op initiatief van de beide raden is in 2004 een rapport opgesteld om de voor- en nadelen van een fusie in kaart te brengen. Daarbij is vooral aandacht geschonken aan de visies op de ontwikkelingsmogelijkheden van beide gemeenten, ieder afzonderlijk en gezamenlijk. Voorts heeft een belangrijke rol gespeeld de visie op het wenselijke en haalbare niveau van dienstverlening en aan de belastingdruk. Op basis van deze inventarisatie is eind 2004 de definitieve beslissing genomen. Reeds eind 2005 zijn vervolgens in de nieuw te vormen gemeente verkiezingen voor de gemeenteraad gehouden.

Terugkijkend op de fusie concludeert de heer Poulsen dat het gemeentebestuur aan duurzaamheid heeft gewonnen. Er zijn grotere eenheden gevormd die een grotere capaciteit hebben en meer weerstandsvermogen om permanent meer en complexere taken aan te pakken en incidentele belastingen het hoofd te bieden. De mate van specialisering is toegenomen evenals de professionaliteit. Het ICT-gebruik is sterk gegroeid en de mogelijkheden van digitalisering worden beter benut. In de raadsperiode die nu loopt, de eerste sinds de fusie, is de nieuwe gemeente er in geslaagd de dienstverlening op een hoog niveau te harmoniseren. Er worden duidelijke schaalvoordelen behaald en onder meer dat heeft weer geresulteerd in een kostenreductie van ca. 10%. In absolute zin bedroeg de besparing in 2007 € 7 mln. en deze is opgelopen tot ca. € 15 mln. in 2009. In de komende jaren verwacht de heer Poulsen deze besparingen tenminste op dit niveau te kunnen handhaven. Daartegenover staan de belastingen. Deze zijn in 2007 op het toen bestaande niveau gehandhaafd, maar in 2008 en 2009 jaarlijks met 0,1% verlaagd. Het gemeentelijk belastingniveau van Ruderdal bedraagt op dit moment 22.9%. De heer Poulsen oordeelt zeer positief over de fusie: het was de inspanning zonder meer waard.

In de avond van dinsdag 5 mei 2009 bieden de heer en mevr. Van Zutphen in de residentie van de ambassadeur de delegatie een diner aan. Voor het diner heeft de ambassadeur een aantal deskundige gesprekspartners uitgenodigd. Aanwezig zijn:

Mevr. Tove Sovndahl Pedersen,	Hoofd van de Vertegenwoordiging van Groenland in Kopenhagen
Dhr. Herálvur Joensen	Hoofd van de Vertegenwoordiging van de Faeröereilanden in Kopenhagen
Dhr. Steen Ryd Larsen	Hoof van het Noord-Atlantisch Secretariaat in het Ministerie van Algemene Zaken
Dhr. Rolf Aagaard – Svendsen	Burgemeester van de gemeente Lyngby – Taarbaek

Woensdag 6 mei 2009

Bezoek aan de **Kommunernes Landsforening (Vereniging van Deense Gemeenten) ten behoeve van een gesprek met Mr. Ralf Klitgaard**, plv. Directeur, over de positie van de gemeenten in Denemarken, **Mr. Ole Cordsen**, plv. Hoofd Afdeling Financiën, over de budgettaire samenwerking tussen het rijk en de gemeenten.

De heer **Klitgaard** schetst een beeld van de Deense Vereniging van Gemeenten. Het is een samenwerkingsverband van de gemeenten dat voorziet in de onderlinge communicatie van de gemeenten en het contact met de rijksoverheid. Uiteraard onderhoudt de vereniging ook internationale contacten met de gelijksoortige verenigingen in het buitenland.

De vereniging wordt bestuurd door een raad die bestaat uit politici, 17 in getal, die voor een periode van 4 jaren worden gekozen door de gemeenten. De gemeenten stemmen daarbij met een per gemeente gewogen stemwaarde. Binnen de vereniging functioneren verscheidene commissies voor de belangrijkste beleidsvelden. (onderwijs, milieu etc.) Daarnaast heeft de vereniging in elk van de vijf provincies een regionale onderafdeling waarbij de burgemeesters binnen de betrokken regio een regionale bestuursraad vormen en er ambtelijke ondersteuning voorhanden is in twee voltijdbanen.

Voor de centrale ondersteuning heeft de vereniging momenteel de beschikking over ca. 400 voltijds arbeidsplaatsen. Dit aantal is zonder meer nodig om tegenwicht te kunnen bieden aan de ambtelijke departementale staven en om volwaardig te kunnen deelnemen aan discussies over beleidsontwikkeling.

Het belang van de vereniging is sinds de bestuurlijke reorganisatie toegenomen door de toeneming van de gemeentelijke bestuurskracht en de taakuitbreiding van de gemeenten. Voorts speelt een rol dat de concurrentie van de regio's wezenlijk minder is geworden. Het karakter van de samenwerking en van de belangenbehartiging is echter onveranderd gebleven. Ter informatie merkt de heer Klitgaard op dat de provincies nog altijd ook hun eigen vereniging ter behartiging van hun belangen hebben. Ook met die vereniging wordt collegiaal samengewerkt. Er is uiteraard ook sprake van enige competitie en conflict omdat de provincies de belangrijkste rol spreken op het terrein van de gezondheidszorg, een beleidsterrein waar ook de gemeenten actief zijn.

Algemene doelstelling van de vereniging is belangenbehartiging in brede zin maar vooral bij de rijksoverheid. Daartoe onderhoudt zij intensief contact met het rijk dat het meest concreet gestalte krijgt in het jaarlijks overleg over de vaststelling van het gemeentelijk budget. Dit overleg wordt ervaren als een vorm van informele sturing en controle tussen rijk en gemeenten over en weer. De heer Klitgaard heeft wel de indruk dat in de contacten met de rijksoverheid meer dan voorheen aanwijzingen worden gegeven door het rijk en dat de beleidsruimte voor de gemeenten is afgenomen.

De moeilijkheidsgraad van de onderhandelingen met het rijk is de afgelopen jaren toegenomen. Dit vindt naar de mening van de heer Klitgaard niet zijn oorzaak in de recente bestuurlijke reorganisatie maar veeleer in de toegenomen omvang en complexiteit van de gemeentelijke taken. Daardoor is de behoefte aan afstemming en overleg met de rijksoverheid enorm toegenomen.

Het actuele thema van overleg tussen rijk en gemeenten is de groeiende werkloosheid op de korte termijn en de te verwachten krapte op de arbeidsmarkt op de wat langere termijn. De gemeenten schenken veel aandacht aan het toekomstig gebrek aan arbeidskrachten op die beleids-terreinen waarop zij actief zijn: het onderwijs, de gezondheidszorg, het welzijn en feitelijk de gehele quartaire sector. Problemen die zich op die terreinen zullen voordoen moeten mede worden bestreden door alle beschikbare arbeidskrachten in te zetten. Voor zo ver het daarbij om niet Deense arbeidskrachten gaat is de kennis van de Deense taal essentieel. Die moet dan ook in het onderwijsbeleid van de gemeenten worden bevorderd.

De personele bezetting is van wezenlijk belang voor het functioneren van de vereniging. Het is de krachtbron van de vereniging. daardoor kan de vereniging een onderhandelingspartner voor het rijk zijn maar ook een vraagbaak voor haar leden. De vereniging heeft daartoe een omvangrijke consultancy afdeling waar de individuele gemeenten een beroep op kunnen doen. Deze afdeling functioneert in concurrentie met het particuliere bedrijfsleven. Dit levert voor de vereniging niet slechts winst op maar

ook invloed op de adviesmarkt. Vooral het ICT-advies is hier van belang. De eigen ICT-adviesgroep omvat ca. 50 arbeidsplaatsen. De winst voorziet in de dekking van ca. 50% van het jaarbudget van de vereniging. De overige 50% bestaat uit de jaarlijkse contributie die de gemeenten als leden aan hun vereniging afdragen.

In de activiteiten waarbij de vereniging zich op de markt begeeft vindt ook wisseling plaats. Zo is onlangs het automatiseringsbedrijf verkocht en is een investering gedaan in een bedrijf voor verwerking van chemisch afval. De opbrengsten uit deze activiteitenwisselingen komen voor ca. 50% direct aan de leden ten goede en de andere helft wordt benut voor het doen van nieuwe investeringen. Voorts verleent de vereniging bank-faciliteiten aan haar leden. Uit de verstrekking van leningen maakt zij een bescheiden winst. Voor de bevordering van *good governance* bij de eigen leden en in internationaal verband heeft de vereniging 4 voltijds arbeidsplaatsen beschikbaar.

De heer **Ole Cordsen** geeft een toelichting op de onderhandelingen over en de afstemming van de budgettaire samenwerking van de gemeenten en de rijksoverheid. Hij is het hoofd van de onderhandelingsseenheid die jaarlijks de hoogte van het beschikbare gemeentelijk budget met de rijksoverheid vaststelt. Door de omvang van de overheidsmiddelen die via de gemeenten worden aangewend (ca. 54% van de totale overheidsmiddelen) is afstemming zonder meer noodzakelijk. De heer Cordsen heeft sinds 1970 een verandering in de toewijzing van middelen aan de gemeenten menen te kunnen waarnemen. Het accent is gedurende de jaren steeds verder verschoven van specifieke geormerkte uitkeringen aan de gemeenten naar algemene *lump sum uitkeringen*. Dit is gepaard gegaan met veel duidelijker afspraken over een heldere toedeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Uitgangspunt is nu veel sterker dan voorheen dat de bestuurslaag die betaalt ook de bestuurslaag is bepaalt.

Deze budgettaire samenwerking dient een aantal doelen. In de eerste plaats dient het de beheersbaarheid van de beleidsuitvoering in een gelaagd bestuursstelsel zoals Denemarken dat kent. Voorts moet het de groei van het uitgavenniveau en de belastingdruk beheersbaar maken. Een onbalans in de bepaling en betaling van beleid tussen enerzijds het rijk en anderzijds de gemeenten moet hiermee worden vermeden. De overeenstemming over en de bevordering van de uitvoering van nationale beleidsprioriteiten dient een impuls te krijgen door deze budgettaire afstemming. Tot slot dient de stabiliteit en voorspelbaarheid van de gemeentelijke budgetten hierdoor toe te nemen.

De budgettaire samenwerking kan analytisch worden onderscheiden in vier elementen: een jaarlijks financieel akkoord, het streven naar evenwicht en compensatie, een budgettaire garantie en de bevordering van gelijkheid, een evenwichtige verdeling over de gemeenten.

Het onderhandelingsakkoord legt de beschikbare ruimte voor de gemeenten vast. Het is gebaseerd op de politieke overeenstemming over de benutting van de economische groei en het nationale belastingniveau. Daaruit wordt de hoogte van de algemene uitkering aan de gemeenten afgeleid. Nieuwe regelgeving die tot een lastenverzwaring van de gemeenten leidt wordt hierin meegenomen. Slechts investeringen in kapitaalgoederen mogen worden gefinancierd. Het gaat dan om nutsbedrijven, infrastructuurwerken, en stadsvernieuwing. Bij uitzondering, hiervoor is jaarlijks opnieuw toestemming vereist, kunnen onderwijsvoorzieningen worden gefinancierd.

Het element dat wordt gestreefd naar evenwicht en compensatie houdt in dat lokale overheden in beginsel moeten worden gecompenseerd voor hogere uitgaven als gevolg van nieuwe of aangepaste wetgeving en aangescherpte uitvoeringsrichtlijnen. Het rijk moet daartoe voorgenomen wetgeving vooraf bespreken met de gemeenten vanuit het gezichtspunt

van de uitvoeringskosten. Daarbij moeten de kosten over een tijdvak van tenminste vier jaren in beschouwing worden genomen. Vervolgens moet de betreffende minister de financiering regelen vanuit zijn eigen begroting. eerst dan kan wetgeving bij het parlement aanhangig worden gemaakt en kan compensatie aan de gemeenten worden verstrekt door middel van verhoging van de algemene uitkering. Deze werkwijze heeft als voordeel dat de departementale uitgaven voortdurend onderwerp van controle blijven, de gemeenten van een stabiele financieel-economische positie uit kunnen gaan en efficiënte wetgeving wordt bevorderd. Een goede kostenberekening, waarbij ook de administratieve lasten betrokken worden, blijkt echter vaak moeilijk te maken.

Voorts zien de gemeenten het als een voordeel dat hun belangrijkste problemen regelmatig worden besproken op hoog nationaal niveau en dat geeft hen ook grote beïnvloedingsmogelijkheden op dat politieke niveau.

Het bestuur op rijksniveau ervaart ook voordeel van deze werkwijze. Het is een efficiënte werkwijze. Het rijk is verzekerd van professionele informatie van deskundigen die de dagelijkse praktijk kennen. Afstemming met het beleidsveld bevordert de kwaliteit van de wetgeving en vervolgens de ten uitvoer legging ervan in de praktijk. Dit zijn allemaal voordelen die in het bijzonder minderheidsregeringen zeer goed van pas komen. Er zijn voor de rijksoverheid echter ook nadelen aan deze vorm van beleidsafstemming verbonden. In algemene zin is het overlegstelsel tijdrovend, omslachtig en weinig flexibel. In het bijzonder indien er géén overeenstemming bereikt blijkt te kunnen worden kan het gezag van de rijksoverheid er ernstig door worden aangetast. Voorts is het nadelig dat afspraken nooit helemaal zeker zijn. Ze zijn immers niet in rechte afdwingbaar. Of dit werkelijk een nadeel is, is de vraag. Het zet er immers toe aan voortdurend in de samenwerking te investeren; het houdt het overlegstelsel vitaal.

Op woensdagmiddag heeft de delegatie de lunch gebruikt met een aantal leden van de Vaste Commissie voor Lokaal en Regionaal Bestuur van het Deense parlement, de Folketing. Van de zijde van de Deense Commissie waren aanwezig:

Dhr. Hans Kristian Skibby,	Dansk Folkeparti (Danish Peoples' Party), voorzitter van de Vaste Commissie
Dhr. Per Bisgaard,	Venstre (Liberale Partij)
Dhr. Lennart Damsbo-Andersen,	Sociaaldemocraten
Dhr. Niels Christian Nielsen,	Sociaaldemocraten
Dhr. Rasmus Prehn,	Sociaaldemocraten

ZWEDEN

Op woensdagavond 6 mei 2009 biedt de heer J. E. Craanen, Nederlands ambassadeur te Stockholm, de delegatie een diner aan op zijn residentie.

Voor het diner is tevens als gast uitgenodigd mevr. **Marianne von der Esche**, Hoofd van de Internationale Afdeling van de Parlementaire Ombudsman. Mevr. Von der Esche verontschuldigt de Ombudsmannen voor het feit dat geen van hen in de gelegenheid is de delegatie dezer dagen te ontvangen omdat het 200-jarig bestaan van het instituut Ombudsman wordt gevierd.

Gedurende het diner informeert mevr. Von der Esche de delegatie over het instituut en het functioneren van de Parlementaire Ombudsmannen.

De Justitie Ombudsmannen, zoals de Parlementaire Ombudsmannen ook wel worden genoemd, worden sinds 1809 gekozen door de Zweedse Riksdag om er op toe te zien dat het openbaar gezag handelt in overeenstemming met het algemeen recht en de bijzondere regels die voor hen gelden.

Op dit moment zijn er vier parlementaire ombudsmannen die ieder individueel gekozen zijn door het Zweedse parlement voor een ambtstermijn van vier jaren. Formele vereisten om het ambt van ombudsman te kunnen vervullen zijn er niet maar in de praktijk worden vrijwel altijd juristen in het ambt benoemd. Hun taak oefenen zij uit door klachten en opmerkingen van burgers over het bestuur te onderzoeken, door bestuursorganen te inspecteren, en door op eigen initiatief onderzoeken uit te voeren, bijvoorbeeld naar gebeurtenissen die in de media opzien baren. Het individueel klachtrecht blijft echter de belangrijkste aanleiding voor de ombudsmannen om onderzoek te doen. De Zweedse ombudsmannen ontvangen jaarlijks ca. 6000 klachten.

Eenieder, dus ook niet-Zweden, is gerechtigd, namens zichzelf maar ook namens een andere persoon, een klacht in te dienen wanneer hij zich onrechtmatig of onheus behandeld voelt door een orgaan met openbaar gezag bekleed of door een vertegenwoordiger daarvan. De klachten kunnen zich richten tegen

- organen en hun vertegenwoordigers van de rijksoverheid incl. de rechterlijke macht;
- organen en hun vertegenwoordigers van de regionale of lokale overheden (bevoegdheidsuitbreiding sinds 1957)
- andere instellingen die tot de uitoefening van openbaar gezag zijn gerechtigd.

De bevoegdheden van de ombudsman zijn zeer gericht op de uitvoerende macht. Zo heeft hij geen onderzoeksbevoegdheid ten aanzien van het parlement, het kabinet en de individuele kabinetsleden, de leden van regionale raden en gemeenteraden, en de openbare aanklager. Deze inperking hangt ten nauwste samen met de inrichting van het Zweedse openbaar bestuur waarbij de beleidsuitvoering gedeels is gedelegeerd aan agentschappen. Ook bijv. de Autoriteit Financiële Toezicht, de Nationale Raad voor Gezondheid en Welzijn of de Zweedse Orde van Advocaten vallen buiten het bevoegdheidssterrein van de ombudsman. Zij hebben doorgaans hun eigen toezichthoudend orgaan zoals dat ook bestaat voor de media, het bank- en verzekeringswezen, vakbonden etc.

De werkwijze van de ombudsman is sterk praktisch gericht en neemt doorgaans niet de formele bevoegdheden en sanctiemogelijkheden als vertrekpunt. Uitgangspunt is doorgaans een praktische oplossing te bieden die tegemoetkomt aan de concrete klacht.

In het meest extreme geval heeft de ombudsman echter de bevoegdheid als speciale aanklager op te treden of disciplinaire maatregelen te treffen tegen een persoon of orgaan dat van misbruik van bevoegdheden wordt verdacht. Het blijkt echter dat van deze bevoegdheden vrijwel geen gebruik gemaakt behoeft te worden. Meestal is het resultaat van een actie van de ombudsman een bemiddeling of schikking, een kritisch commentaar of een aanbeveling. Een commentaar of aanbeveling is nooit bindend. Het kan echter worden geformuleerd in de vorm van een aanbeveling tot wetswijziging die de ombudsman dan direct onder de aandacht van het kabinet en het parlement kan brengen. Dat kan in een individuele zaak maar ook in het Jaarrapport dat de ombudsmannen aan de Zweedse Riksdag presenteren. De Commissie voor Constitutionele Zaken uit de Riksdag behandelt het Jaarrapport en adviseert daarover aan de Riksdag. De parlementaire binding van de ombudsmannen is dus sterk maar toch wil mevr. Von der Essche graag benadrukken dat het bepalende en essentiële element voor het functioneren van de ombudsmannen hun onafhankelijkheid is. De onbetwiste onafhankelijke positie van de ombudsman is

een essentiële voorwaarde voor het vertrouwen dat burgers stellen in het instituut ombudsman als een garantie voor hun recht om, indien noodzakelijk, op te komen tegen de uitvoerende macht.

Donderdag 7 mei 2009

Gesprek met de heer **Stefan Ackerby**, plv. Hoofd Financiën van de Zweedse Vereniging voor gemeenten en regio's (SALAR).

Onderwerp van gesprek: de Vereniging SALAR en de bestuurlijke organisatie in Zweden op het niveau van de gemeenten en regio's.

SALAR vertegenwoordigt de 290 gemeenten en 20 regio's binnen Zweden en behartigt hun belangen bij de rijksoverheid. De vereniging is in 2006 ontstaan uit een fusie van de beide verenigingen die toen nog ieder afzonderlijk de gemeenten en regio's vertegenwoordigden. Het fusieproces heeft ca. 10 jaar voorbereidingstijd geveerd. Nu is er een vereniging die geleid wordt door bestuurders uit gemeenten en regio's die daartoe in het bestuur van de vereniging worden gekozen. De vereniging biedt werk aan ca. 400 personen.

De bestuurlijke organisatie in Zweden bestaat uit drie lagen: het rijk, de regio's en de gemeenten. Tussen de laatste twee bestaat geen hiërarchische relatie. Zij onderscheiden zich door de taken die aan hen zijn toegedeeld.

Het huidige aantal gemeenten van 290, ligt vast in de Wet op het lokaal bestuur van 1992. Dit aantal is in de laatste decennia fors verkleind: in 1940 waren er nog ca. 2000 zelfstandige gemeenten. Door grote gemeentelijke reorganisaties in de jaren '50 en '70 van de vorige eeuw is dit aantal teruggebracht tot de huidige omvang. De gemiddelde Zweedse gemeente omvat vandaag de dag ca. 15 000 inw., waarbij overigens een grote variëteit geldt: de kleinste gemeente omvat 2500 en de grootste (Stockholm) ca. 770 000 inw. Ook naar oppervlakte zijn de gemeenten zeer verschillend: de kleinste gemeente meet ca. 10 km² de grootste bijna 20 000 km². De gemeenten worden bestuurd door een direct gekozen gemeenteraad. Ondanks hun verschillen naar inwonertal en oppervlakte hebben alle gemeenten dezelfde bevoegdheden. Zij zijn verantwoordelijk voor het directe persoonlijk welbevinden van de burgers en voor hun directe leefomgeving. Het gaat dan om primair en secundair onderwijs, kinderopvang, zorg voor ouderen en voor gehandicapten, sociale zekerheid, bouwtoezicht en noodhulpverlening. De gemeenten zijn voorts betrokken bij cultuur, toerisme en recreatie, bij huisvesting, de nutsbedrijven en de bevordering van werkgelegenheid. Op deze laatste beleidsterreinen heeft de gemeente meer vrijheid, haar betrokkenheid is facultatief. De gemeenten en regio's zijn bevoegd belastingen te heffen als een percentage op de inkomstenbelasting. Zij mogen geen onroerend goedbelasting heffen. Zij kunnen zelf beslissen over het tarief dat doorgaans voor de gemeenten ca. 20% bedraagt en voor de regio's 10%. Deze belastingen vormen hun belangrijkste bron van inkomsten. Deze dekken ca. 2/3 van hun budget. De inning geschiedt centraal door het rijk. Daarnaast ontvangen de gemeenten en regio's vrij besteedbare en geoormerkte uitkeringen van het rijk, vaak gekoppeld aan hun bevolkingsaantal. In de derde plaats verwerven de lagere overheden inkomsten uit de kosten die zij hun burgers in rekening brengen voor een aantal concrete vormen van dienstverlening.

De regio's zijn verantwoordelijk voor twee beleidsterreinen in het bijzonder: de gezondheidszorg en de regionale ontwikkeling. Ruim 90% van hun activiteiten en budget is direct gerelateerd aan deze beide beleidsterreinen. Daarnaast zijn zij ook betrokken bij de ontwikkeling en instandhouding van het openbaar vervoer in hun regio. De gezondheids-

zorg wordt in Zweden vrijwel geheel door het rijk gefinancierd maar de regio's hebben de mogelijkheid de voorzieningen binnen hun gebied naar de behoefte van de specifieke omstandigheden te organiseren. De positie van de regio's staat momenteel ter discussie er is een roep om het aantal regio's sterk te verkleinen van 20 naar 9 of zelfs naar 6. Een parlementaire commissie heeft recent een aanbeveling in deze richting aan het kabinet gedaan maar het kabinet heeft nog geen besluit genomen.

De regionale raden zijn vergelijkbaar met de gemeenteraden maar zij mogen niet verward worden met de regionale bestuursraden waarvan er 21 in Zweden functioneren. De regionale bestuursraad is het uitvoerend orgaan van het rijk in de regio. Het voert op regionaal en lokaal niveau de rijksactiviteiten uit waartoe het van het rijk opdracht krijgt. Het vertegenwoordigt het rijk in de regio en in de gemeente. De belangrijkste taken van de regionale bestuursraad liggen op het terrein van de crisisbeheersing en rampenbestrijding, voedsel- en warencontrole ter plaatse, de verstrekking van vergunningen en het beslissen in beroep tegen besluiten van de regio of de gemeente etc. De leden van de regionale bestuursraden worden dan ook niet door de bevolking van de betreffende regio gekozen maar door de regering benoemd. Ook de voorzitter van de bestuursraad, de gouverneur van de regio, wordt door het rijk benoemd.

Gesprek met leden van de Commissie voor Constitutionele Zaken en de Commissie Financiën van de Riksdag.

Van de zijde van de Commissie voor Constitutionele Zaken zijn aanwezig:

Helena Bargholtz	Liberal Party
Margareta Cederfelt	Moderate Party
Helene Petersson	Social-democratic Party
Andreas Norlén	Moderate Party

van de zijde van de Commissie Financiën zijn aanwezig:

Thomas Östros	Social-democratic Party
Anna Lilliehöök	Moderate Party
Monica Green	Social-democratic Party
Emma Henriksson	Christian-democratic Party
Jörgen Hellman	Social-democratic Party

Mevr. Cederfelt vervangt de voorzitter van de Commissie voor Constitutionele Zaken en heet de Nederlandse delegatie hartelijk welkom. Zij benadrukt de oude en hartelijke banden die tussen beide landen bestaan die door dit bezoek weer worden bevestigd en die er toe leiden dat ook direct het gesprek kan worden geopend. Zij geeft een korte toelichting op de positie van de Commissie voor Constitutionele Zaken omdat die binnen de Zweedse Riksdag een apart karakter draagt.

De Commissie ziet in het bijzonder toe op de constitutionele taakvervulling door de ministers los van de specifieke dagelijkse beleidsuitvoering op hun onderscheiden beleidsterreinen. Dat laatste is onderwerp van controle door de afzonderlijke parlementaire vakcommissies. De Commissie handelt daarbij op eigen initiatief of op verzoek van een of meer leden van de Riksdag. Individuele burgers kunnen geen verzoek tot onderzoek bij de Commissie indienen. Bij haar onderzoek heeft de Commissie toegang tot alle overheidsdocumenten, ook tot die welke als staatsgeheim zijn geclassificeerd. Bewindslieden en alle burgers kunnen door de commissie worden gehoord en zijn dan verplicht de commissie alle informatie te geven waarover zij beschikken. De Commissie rapporteert halfjaarlijks aan de Riksdag over haar activiteiten en bevindingen.

Ook indien deze rapportage geen expliciete kritiek bevat op (het handelen van) de regering geeft deze wel vaak aanleiding tot bezinning bij de regering op de eigen procedures.

De bijzondere positie van deze Commissie komt mede voort uit, en komt ook tot uitdrukking in, het feit dat zij bij uitsluiting de vier wetten behandelt die wel worden gezien als de constitutionele basis van Zweden:

- de Wet op de bevoegdheden van de regering;
- de Wet op de troonopvolging;
- de Wet op de vrijheid van drukpers;
- de Wet op de vrijheid van meningsuiting.

Naar aanleiding van deze toelichting vraagt de heer Brinkman naar de positie van de koning binnen het Zweedse staatsbestel en naar de financiële regeling voor het koningschap.

In antwoord daarop wordt toegelicht dat de vorige koning de wetswijziging accepteerde waardoor de koning niet langer lid van de regering zou zijn maar uitsluitend staatshoofd. Deze wetswijziging is van kracht geworden bij de opvolging door koning Carl XVI Gustav. Het nieuwe systeem is breed aanvaard. Sindsdien vervult de koning geen politieke rol meer maar een symbolische waaraan hij zelf invulling kan geven. Jaarlijks opent hij de zitting van het parlement waarbij hij een toespraak houdt naar eigen inzicht. De bekostiging van het koningschap gebeurt op vrijwel gelijke wijze als in Nederland door toekenning aan de koning van een inkomen en de toekenning van een toelage ter bestrijding van (declarabele) kosten. Het koningshuis ontvangt een extra toelage ter bestrijding van bijzondere kosten zoals binnenkort het huwelijk van de kroonprinses. Ook in Zweden dient de troonopvolger voor het aangaan van een huwelijk toestemming te vragen aan regering en parlement.

Mevrouw Kuiken informeert naar de procedure voor grondwetsherziening.

Grondwetsherziening richt zich in Zweden altijd op een herziening van een van de vier fundamentele wetten omdat het samenstel van deze wetten als Grondwet worden beschouwd. Zij hebben een bijzondere positie in die zin dat geen enkele wet mag conflicteren met deze wetten of bepalingen mag bevatten die de werking van een van de vier fundamentele wetten beïnvloedt. Daarover waakt de Commissie voor Constitutionele Zaken.

Indien een wijziging bij het parlement is ingediend voor een van deze wetten volgt altijd behandeling in twee lezingen in de Riksdag. Tussen beide lezingen dienen parlementsverkiezingen plaats te vinden. Zweden kent geen recht van volksinitiatie op dit punt.

Mevrouw Smilde vraagt naar de parlementaire betrokkenheid bij de lagere overheden; welke commissie is in het bijzonder belast met de parlementaire behandeling van zaken die de gemeenten en regio's betreffen? Het overgrote deel van de beleidskwesties die de lagere overheden raken wordt behandeld in de diverse vakcommissies. Een specifieke commissie voor Binnenlandse Zaken zoals de Tweede Kamer die heeft, kent de Zweedse Riksdag niet. De taken die commissie BZK in de Kamer behandelt zijn in de Zweedse Riksdag verdeeld over de commissies voor de Constitutie, voor burgerlijke zaken en voor justitie. De beleidsruimte van de gemeenten en regio's bij hun bestuurlijke taakuitoefening is zeer beperkt door strikte wettelijke bepalingen. Daardoor is de noodzaak van parlementaire betrokkenheid ook geringer. Eventuele conflicten over de taakuitoefening worden vooral beslecht via de lijn van de ombudsman die naar aanleiding van een zaak een voorstel tot wetswijziging of andersoortige aanpassing aan het parlement kan voorleggen. Voor de gemeenten is het wel van belang dat de regering scherp toezicht houdt op de financiële verevening tussen de gemeente die er toe moet

leiden dat de financiële middelen en dus de beleidsmogelijkheden voor alle gemeenten min of meer gelijk zijn. Op dit punt richt zich ook de parlementaire controle.

De heer Heijnen vraagt naar de positie, in de zin van verantwoordelijkheden en bevoegdheden, van regering, parlement, agentschappen en ombudsman ten opzichte van elkaar.

Kenmerkend voor het Zweedse bestuur op rijksniveau is het feit dat de departementen zich beperken tot beleidsontwikkeling en daarom klein kunnen zijn. De beleidsuitvoering vindt vrijwel geheel plaats via agentschappen op rijksniveau of in de regio's. De Zweedse politie, de Immigratiedienst en de Belastingdienst zijn voorbeelden van agentschappen. Hun beleidsuitvoering behoort de wettelijke regelingen te volgen die daaraan door regering en parlement zijn gesteld. Of dat ook daadwerkelijk gebeurt is onderwerp van controle en toezicht door de ombudsman die zijn taak uitvoert op eigen initiatief of op basis van klachten van burgers die hem bereiken. Over die beleidsuitvoering rapporteert hij aan regering en parlement. De regering is door het parlement niet aanspreekbaar op de beleidsuitvoering door de agentschappen in het concrete geval. In geval van falende beleidsuitvoering is de directeur van het agentschap de eerst verantwoordelijke en de eerst aangesprokene, niet de minister. Toch draagt de regering, en in het bijzonder de minister die het aangaat, de eindverantwoordelijkheid voor het handelen van de agentschappen. Deze verantwoordelijkheid is echter ontdaan van detailbemoeyenis en draagt veeleer het karakter van een systeemverantwoordelijkheid voor de toedeling van middelen en bevoegdheden aan een agentschap om een concrete taak overeenkomstig de wettelijke voorschriften uit te voeren.

Gesprek met de heer Jan Landahl, Permanent secretaris van het Bureau van de Minister-president mevr. Ulrika Grönquist, medewerkster van het Bureau voor bestuurszaken gespreksthema: het Zweeds bestuur op rijksniveau

In het Zweedse rijksbestuur vervult de minister-president een dominante rol. Die positie ontleent hij aan de verkiezingsuitslag. Die uitslag bepaalt welke regeringscoalitie zal worden geformeerd. Indien de zittende coalitie de meerderheid heeft behouden kan zij aanblijven, zij het dat er aanleiding kan zijn tot herschikkingen in het kabinet vanwege de specifieke uitslag. De minister-president biedt daarom aan de vooravond van de verkiezingen niet zonder meer zijn ontslag aan. Indien echter de verkiezingsuitslag aanleiding geeft tot de benoeming van een nieuwe minister-president nodigt de Voorzitter van Riksdag de fractievoorzitters uit voor overleg. Op basis van de uitkomst van dit overleg draagt de Voorzitter een kandidaat voor het minister-presidentschap voor aan de Riksdag die daarover beslist. Ingeval van afwijzing van de voordracht kan tot driemaal toe een nieuwe voordracht worden gedaan. Na afwijzing van de vierde voordracht volgen nieuwe verkiezingen.

Na aanvaarding van de voordracht vormt de nieuw benoemde minister-president zijn kabinet en vestigt daarmee zijn dominante positie. Hij beslist over het aantal en de personele invulling van de ministersposten. Ministers die bij de verkiezingen ook een parlamentszetel hebben verworven, geven die op. Een minister kan niet tevens parlamentslid zijn. In beginsel kan eenieder tot minister worden benoemd, mits de betrokkene sedert tenminste 10 jaren de Zweedse nationaliteit bezit. In de praktijk worden de meeste ministers uit het partijpolitieke circuit gerekruteerd en hebben zij ruime parlementaire ervaring.

De minister-president legt (jaarlijks) een regeringsverklaring af in het parlement en zet daarin het beleid voor het komende jaar uiteen. Het feit dat hij een dergelijke verklaring aflegt stemt overeen met zijn positie: hij

heeft sterke coördinerende bevoegdheden ten opzichte van de overige ministers bij de vormgeving van het beleid. Ook het parlement heeft uitsluitend op de minister-president greep en niet op de individuele ministers. De minister-president functioneert op basis van het vertrouwen van het parlement. Een motie van wantrouwen tegen een individuele minister is niet mogelijk; deze dient altijd tot de minister-president te zijn gericht.

De regering neemt wekelijks beslissingen in een formele kabinetszitting op donderdag. Het gaat in dat geval doorgaans om de meer gecompliceerde beslissingen die een lange voorbereidingstijd hebben gevergd en het functioneren van de gehele regering raken. De onderwerpen waarover besloten zal gaan worden, moeten enige tijd tevoren worden aangemeld voor agendering. De minister-president vervult daarbij een centrale rol. Naast dit wekelijkse formele besluitvormingsmoment is van belang dat de ministers elkaar dagelijks rond het middaguur treffen. Dan worden beslissingen genomen over minder verstrekkende aangelegenheden.

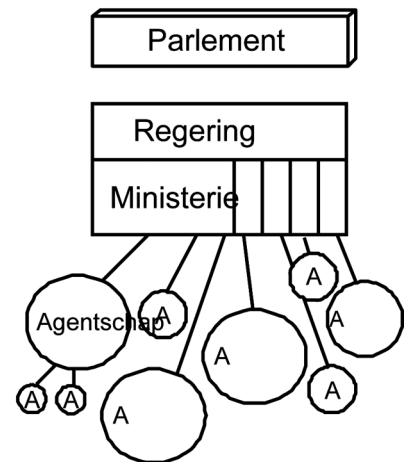
Dit intensieve contact is mede mogelijk door het feit dat de Zweedse ministeries klein zijn en niet worden belast met de uitvoering van het beleid. Dat wordt overgelaten aan tal van agentschappen. Deze beperking resulteert echter niet uitsluitend in winst. De agentschappen moeten weer wel vanuit de ministeries worden voorzien van nauwkeurige uitvoeringsrichtlijnen. Er moeten afspraken worden vastgelegd over de doelstellingen die de agentschappen moeten realiseren en de wijze waarop, en de kosten waartegen, zij dat moeten doen. De kenmerkende bestuursstructuur op rijksniveau in Zweden, voor wat betreft regering, afzonderlijke ministeries, agentschappen en het parlement kan eenvoudig worden weergegeven als in de volgende schematische voorstelling.

Rijksniveau

Meeste landen

Zweden

Bij de formulering van de eisen aan de agentschappen spelen het **Bureau van de Minister-president en het Bureau voor Bestuurszaken**, die beide direct onder de minister-president ressorteren, een centrale coördinerende rol. Zij begeleiden de afzonderlijke departementen die ten aanzien van dit punt de eerste contacten onderhouden met de agentschappen op hun specifieke beleidsterrein. De beide bureaus vervullen een sleutelrol bij de bepaling van de beleidsprioriteiten conform het regeringsprogramma en bij de vormgeving van de uitvoering. De beide

bureaus worden weliswaar sterk politiek gekleurd aangestuurd door de minister-president, maar zij zijn zelf ambtelijk van karakter, politiek neutraal, en de ambtenaren van de bureaus behouden bij regeringswisselingen hun positie. De positie van de ambtelijke staven op de departementen houdt het midden tussen een specifieke departementale dienst en een «algemene bestuursdienst». In Zweden worden deze departementsstaven samenvattend aangeduid als «**het regeringsbureau**». In vergelijking met de Nederlandse situatie is de Zweedse ambtenaar met een grotere mate van flexibiliteit inzetbaar op de verschillende departementen. In de praktijk is de individuele Zweedse ambtenaar gedurende geruime tijd op hetzelfde departement werkzaam.

De taakverdeling tussen de verschillende Bureaus op rijksniveau kan als volgt worden weergegeven:

Bureau Minister-president	Het Bureau van de Minister-president stuurt en coördineert het werk van de departementsstaven (het regeringsbureau) en het bepaalt het EU-beleid van Zweden
Ministeries	Elk ministerie is verantwoordelijk voor het eigen beleidsterrein. Het ontwikkelt en formuleert daarvoor het overheidsbeleid en het bereidt de kabinetsbesluiten op dat terrein voor.
Bureau voor Bestuurszaken	Binnen het Regeringsbureau is het Bureau voor Bestuurszaken verantwoordelijk voor de ontwikkeling van departementale beheers- en administratieprocedures, financiën, personeelszaken, informatisering, deskundigheidsbevordering, archivering en overige aangelegenheden. Dit alles zowel intern als extern ten opzichte van andere (overheids-)organisaties en burgers.

Elke minister, ook de minister-president, heeft een kleine politieke staf, doorgaans bestaande uit een woordvoerder en enkele politieke adviseurs. Hun positie is direct verbonden aan die van hun minister. Indien de minister aftreedt, nemen ook zij ontslag. Op de huidige 12 departementen, in Zweden varieert hun aantal doorgaans tussen 12 en 14, werken ca. 4600 ambtenaren en van hen hebben er ca. 150 een politieke functie die direct verbonden is aan de zittende minister.

Onder de 12 ministeries functioneren ca. 250 agentschappen die een gezamenlijk personeelsbestand hebben van ca. 210 000 werknemers. De agentschappen zijn de uitvoerende instanties op hun specifiek terrein van het overheidsbeleid zoals dat is geformuleerd.

Noch de regering, noch het parlement mag interveniëren in de besluitvorming van het agentschap ten aanzien van de toepassing van de wet in de individuele gevallen die het agentschap behandelt. De agentschappen staat het vrij om, binnen de kaders die de wet stelt, hun eigen organisatie-model te kiezen, hun eigen werkprocessen te ontwikkelen en hun eigen personeelsbeleid te voeren. De vakministers zijn weliswaar sterk betrokken bij de agentschappen die op hun beleidsterrein functioneren door het stellen van algemene richtlijnen maar de agentschappen rapporteren niet aan de vakminister. De rapportages worden gericht aan de regering als geheel en eerst via die lijn kan de rapportage weer aan de vakminister voor behandeling worden overgelaten.

De betrokkenheid van de ministers bij de agentschappen komt tot uitdrukking in de regelgeving vooraf en de jaarrapportage via de regering, maar ook door regelmatig contact gedurende het jaar. Er vindt dan gedachte-wisseling plaats over richtlijnen voor het agentschap, de doelstellingen voor de korte en langere termijn, en over de financiële randvoorwaarden. Meer concrete contacten tussen minister en agentschap zijn er door het feit dat de minister de algemeen directeur van een agentschap benoemt, en evt. ontslaat. Een benoeming tot algemeen directeur van een agentschap staat los van het lidmaatschap van een politieke partij. Er is een open sollicitatieprocedure met een vermelding van algemene en specifieke vereisten voor de vervulling van de post. Naast het regelmatige contact dat er bestaat tussen ministerie en agentschap op ambtelijk niveau onderhouden minister en algemeen directeur ook regelmatig contact.

Vrijdag 8 mei 2009

Gesprek met mevr. **Annika Nordlander Finn**, directeur afdeling 1 de heer **Mikael Halápi**, directeur afdeling 2 van de **Swedish Agency for Public Management**

Het agentschap is een van de oudste agentschappen in Zweden, opgericht in 1680, en representeert daarmee, hoewel de taak van het agentschap in de loop der tijden wel aan wisselingen onderhevig is geweest, de typische Zweedse bestuursstijl. Nu ligt het zwaartepunt van de activiteiten bij onderzoek en functioneert het agentschap onder de verantwoordelijkheid van de minister van Financiën. De meeste onderzoekers van het agentschap hebben een wetenschappelijke opleiding in de sociale en economische wetenschappen. Momenteel zijn er ca. 65 personen bij het Agentschap werkzaam maar er zal een uitbreiding naar ca. 80 arbeidsplaatsen tegen 2010 worden gerealiseerd. Het beschikbare budget bedraagt voor 2009 ca. € 7 mln.

Bij het verrichten van onderzoek hanteert het agentschap zowel kwalitatieve als kwantitatieve onderzoeksmethoden. Het agentschap heeft niet het recht onderzoeksgegevens of anderszins informatie op te eisen bij organisaties of burgers.

Het is de taak van het agentschap de Zweedse regering te ondersteunen door overheidsactiviteiten, overheidsgefinancierde activiteiten en activiteiten van agentschappen te analyseren en te evalueren vanuit het perspectief van effectiviteit en doelmatigheid. Op basis van deze evaluaties doet het agentschap ook toekomstgerichte aanbevelingen over het functioneren van de onderzochte organisaties. Voor het formuleren van deze aanbevelingen bestudeert het agentschap ook de ontwikkelingen in de publieke sector, en beschrijft die. Het agentschap vervult voorts een taak in het kader van de verevening van de gemeentelijke financiën en in het kader van de formulering van een kwalitatief adequaat personeelsbestand voor de rijksoverheid. De verevening van gemeentefinanciën vindt plaats om de gemeenten te garanderen dat zij allemaal in hun beleidsmogelijkheden allemaal binnen een zekere bandbreedte kunnen functioneren.

Door de breedte van haar activiteiten en de organisatorische inkadering, is het agentschap niet geheel vergelijkbaar met de Algemene Rekenkamer in Nederland. Zij vervult ook taken die in Nederland aan Planbureaus zijn toebedeeld.

De regering als geheel beslist welke beleidsterreinen er in enig jaar onderwerp van onderzoek zullen zijn. Slechts bij uitzondering wordt een onderzoeksvraag van een individueel ministerie in behandeling genomen. Het Agentschap heeft ook enige ruimte voor onderzoek op eigen initiatief maar deze ruimte wordt zelden benut: aan onderzoeksaanvragen van de

regering wordt altijd voorrang gegeven. Het parlement kan geen onderzoek aanvragen. Daar staat tegenover dat de resultaten van verricht onderzoek voor iedereen, ook voor het parlement, toegankelijk zijn.

Agentschap	Bevoegd gezag	Oprachtverlening	Onderwerp van onderzoek	Doel van onderzoek	Methoden
Agency for Public Management	Regering	Regering	Overheids- en overheids-gefinancierde activiteiten	Beleids- en besluit-voorbereiding	Situatiebepaald onderzoek
Nationaal Audit Bureau	Parlement	Onderzoek op eigen initiatief	Overheids-activiteiten	Controle en evaluatie	Regelgeving bepaald onderzoek

Het parlement heeft een eigen onderzoeksinstelling: het Zweeds Nationaal Audit Bureau.

Het onderscheid tussen beide instellingen kan schematisch als bovenstaand worden weergegeven.

In de uitvoering van onderzoek wordt altijd het uitgangspunt van hoor en wederhoor strikt nageleefd. Voorafgaand en gedurende het onderzoeksproces vindt er regelmatig overleg plaats met de opdrachtverlener, de regering. Het overleg richt zich op de onderzoeksvraag, het doel en de reikwijdte van het onderzoek en het beoogde gebruik van de resultaten. Ook de onderzoeksmethode, het al of niet reeds beschikbaar zijn van benodigde informatie, de inzet van eigen of van externe onderzoekers, de planning van de doorlooptijd van het onderzoeksproject etc. kunnen in dit overleg aan de orde komen. Voorts wordt de opdrachtgever op de hoogte gesteld van de onderzoeksresultaten en wordt over de wijze en het tijdstip van openbaarmaking van de onderzoeksresultaten overleg gevoerd.

Onderstaande lijst geeft een indruk van de onderzoeksprojecten die op dit moment lopen.

- Interne organisatie en werkprocessen binnen de Zweedse rechterlijke macht
- Het functioneren van de Zweedse Autoriteit voor Financieel Toezicht
- De coördinatie van rijksinkoopbeleid
- Reorganisatie van de Zweedse strijdkrachten
- Functioneren van de Provinciale Bestuursraad van Gotland
- Functioneren Zweedse Raad voor het onderzoek van ongevallen
- Onderzoek van het Zweeds Agentschap voor Sociale Verzekering
- Functioneren Zweedse Nationale raad voor hulp aan studenten
- Evaluatie van het Beleidsactieplan Gehandicapten
- Onderzoek van de Zweedse Dienst voor algemene tandheelkundige zorg
- Onderzoek naar samenwerking tot vermindering van onverschuldigde betalingen
- Evaluatie van het Stadsontwikkelingsprogramma voor de jaren 2008–2010

De delegatie heeft op vrijdagmiddag een rondleiding gekregen door de nieuwe wijk **Hammarby Sjöstad**. Deze wijk is gesitueerd aan de zuidoostelijke rand van Stockholm op de grens met de gemeente Nacka. Over de ontwikkeling van de wijk hebben beide gemeenten een bestuurs-overeenkomst gesloten.

De ontwikkeling van deze nieuwe wijk is in gang gezet in het begin van de jaren »90 van de vorige eeuw. Doelstelling was een milieuvriendelijke wijk te creëren die een milieubelasting zou geven die maximaal de helft zou zijn van die welke een naar grootte vergelijkbare wijk, gebouwd begin 1990, op dat moment veroorzaakte.

Begin van deze eeuw is met de bouw daadwerkelijk gestart. Het is op dit moment verreweg het grootste stadsuitbreidingsplan dat binnen Stockholm wordt gerealiseerd. Eenmaal voltooid zal Hammarby Sjöstad ca. 11 000 wooneenheden tellen voor ca. 25 000 inwoners.

De werkgelegenheid in het stadsdeel zal naar de planning uiteindelijk ca. 35 000 arbeidsplaatsen gaan omvatten. De voltooiing van de bouw van dit nieuwe stadsdeel is voorzien tegen het jaar 2017.

In de stadswijk is een buitengewoon omvangrijk en complex infrastructuurprogramma ontwikkeld dat gericht is op de ontsluiting van het nieuwe stadsdeel, het behoud en het gebruik van de karakteristieke situering van het stadsdeel aan het water, en de realisering van een minimale milieubelasting.

Voor de verkeerstechnische ontsluiting is een light-rail-verbinding aangelegd, is een bestaande veerdienst verbeterd en een tweede veerdienst in gebruik genomen, is de aan- en afvoer van goederen voor het stadsdeel geconcentreerd langs een verbindingsweg aan de rand van de wijk en is er een car-pool-faciliteit gecreëerd. Doel van deze voorziening is er voor te zorgen dat in 2010 80% van de verplaatsingen binnen en naar of van de wijk plaatsvindt met openbaar vervoer, de fiets of te voet. De car-pool beschikt op dit moment over 25 auto's en wordt door 450 inwoners met regelmaat benut. De ontwikkeling van commerciële activiteiten ligt op schema en op dit moment heeft de wijk ook op dit punt een redelijk voorzieningenniveau.

Om de milieudoelstelling te halen heeft de gemeente Stockholm een aantal stringente voorwaarden geformuleerd voor de gebouwen, technische installaties en verkeersvoorzieningen die in de wijk gerealiseerd mogen worden. De voorwaarden behelzen onder meer de verplichting om gebruik te maken, dan wel aan te sluiten op het fijnmazige buizennet dat in de bodem is aangebracht voor de afvoer van afval, de terugwinning van energie en de optimalisering van het watergebruik.

Via dit buizennetwerk, dat allerlei soorten afval door middel van een vacuümmechanisme gescheiden kan transporteren naar een verzamel-punt, wordt composteerbaar afval verzameld waaruit biogas en elektriciteit wordt gewonnen ten behoeve van ondermeer de stadsverwarming en het openbaar vervoer. Het systeem kan ook worden benut voor koeling. Niet composteerbaar afval wordt via hetzelfde systeem, maar gescheiden, ingezameld. De restanten van het composteerbaar afval worden benut als bemesting. Door deze afvalinzameling kan de inzet van vuilniswagens met 90% worden teruggebracht. De investeringskosten voor dit grootschalige inzamelingsstelsel hebben tot nu toe ruim 1% van het totale investeringsbudget voor deze wijk belast.

Voor gevaarlijk afval is een centraal inzamelingspunt ingericht waar dit afval dient te worden aangeboden.

Het afvalwater en het regenwater wordt verzameld in bezinkputten. Het bezinksel wordt ontdaan van gevaarlijke stoffen en vervolgens voor bemesting gebruikt. Eerst daarna vloeit het water af op het openbare oppervlaktewater. Door deze en individuele besparingstechnieken wordt getracht de waterconsumptie, die normaal ca. 200 liter p.p.p.d. bedraagt, met 50% te verminderen. Op dit moment bedraagt de waterconsumptie in Hammarby Sjöstad nog ca. 150 liter p.p.p.d.

Naast dit systeem wordt in de wijk intensief gebruik gemaakt van zonnepanelen, groene daken etc. Als einddoel is geformuleerd dat deze wijk na voltooiing tenminste 50% van de eigen energieconsumptie opwekt.

Gesprek met de heer Per Unckel, Gouverneur van de Regio Stockholm.

De heer Unckel geeft een korte schets van de positie en taken van de Regionale Bestuursraad en van de eigen positie als voorzitter, Gouverneur, van die Raad.

De Regionale Bestuursraad mag niet worden verward met de Regionale Raad, die een gekozen vertegenwoordigend lichaam voor de regio vormt. De Regionale Bestuursraad is veeleer een gedeconcentreerde rijksdienst in de Regio. Aan het hoofd van de Bestuursraad staat de Gouverneur, die voor 6 jaren door de regering wordt benoemd en die er, samen met zijn Bestuursraad, op toeziet dat de nationale doelstellingen, zoals door regering en parlement geformuleerd, worden verwezenlijkt in zijn Regio. De Bestuursraad houdt daartoe toezicht op de uitvoering van nationale wet- en regelgeving, hij tekent zo nodig beroep aan tegen besluiten van regio's of gemeenten, hij besluit over vergunningverlening, verleent economische ondersteuning op vele terreinen en verschaft informatie en adviseert burgers en bedrijven.

De Bestuursraad en de Gouverneur hebben bij hun werkzaamheden een ruime vrijheid van handelen. Dat komt in de eerste plaats voort uit het feit dat de Gouverneur wordt benoemd en vervolgens zelf de leden van de Bestuursraad benoemt. De Gouverneurs in de regio's worden door de regering los van hun politieke kleur benoemd, al speelt die wel een rol. Vaak worden oud-ministers tot Gouverneur benoemd, maar er is ook een aantal Gouverneurs zonder politieke achtergrond. In deze lijn benoemt een verstandige Gouverneur ook zijn raadsleden. Eerste criterium daarbij is deskundigheid maar een scherp oog voor politieke verhoudingen is onontbeerlijk, zeker in de Regio Stockholm. Immers, ervaring leert dat de persoonlijke verhoudingen en vakbekwaamheid van wezenlijk belang zijn voor het invloedrijk functioneren van een orgaan als de Bestuursraad. In de tweede plaats is de Regio Stockholm een van de belangrijkste regio's in Zweden waarbinnen de gemeente Stockholm een dominante rol vervult. De verstandhouding met de gemeente Stockholm vereist en verdient voortdurende aandacht. De gemeente Stockholm is zeer wel in staat een eigen beleidsagenda te formuleren en die met kracht van argumenten bij de rijksoverheid te bepleiten. Indien de Bestuursraad hierin een positieve, stimulerende en faciliterende rol wil kunnen spelen dan is het van groot belang partijlijnen te kunnen overstijgen. Dat tracht de Gouverneur dan ook met zijn benoemingsbeleid te bereiken.

De Regio Stockholm is van groot belang voor Zweden: het beslaat weliswaar slechts 2% van het totale oppervlak van het land maar het huisvest bijna 25% van de totale bevolking die ongeveer 33% van het BNP produceert. Het is een regio in ontwikkeling door de toestroom van mensen uit Zweden en uit het buitenland: jaarlijks vestigen zich ca. 25 000 nieuwe inwoners in de regio. Bijna de helft van alle immigranten in Zweden vestigt zich in Stockholm. Dat geeft kansen door een jonge, dynamische bevolking die open staat voor vernieuwende ontwikkelingen. Het leidt soms ook tot spanningen die deze regio tot voor kort niet kende omdat Zweden helmaal niet gewend was aan een toevloed van buitenlanders en de concentratie in de regio Stockholm veel geringer was.

De positie van de Gouverneur en zijn Bestuursraad is enerzijds delicaat door de complexe omgeving waarin hij moet functioneren maar toch biedt deze omstandigheid hem ook de mogelijkheid in zekere zin een eigen beleidsagenda te ontwikkelen. De Gouverneur van Stockholm tracht die mogelijkheid ook zo goed mogelijk te benutten. Hij kan onderwerpen die bij de gemeentelijke beleidsontwikkeling of op het niveau van het rijk onderbelicht dreigen te blijven of niet in het juiste perspectief worden gezien, beter en hoger op de agenda trachten te plaatsen. Hij kan tussen onderwerpen verbanden leggen die door anderen niet kunnen of willen worden gelegd en op die manier nieuwe kansen creëren voor een zaak of

een samenstel van zaken. Zo is het voor Stockholm, dat zich graag ziet als hoofdstad van Scandinavië, van groot belang zicht te houden op de ontwikkelingen in de stedelijke gebieden rond Kopenhagen en Malmö. Ook de ontwikkelingen in de Baltische staten hebben hun invloed op Stockholm en bieden kansen. Een individuele gemeente is door haar directe belang soms minder goed gepositioneerd om deze ontwikkelingen te volgen en te beïnvloeden dan iemand die met recht kan zeggen dat hij vooral het grotere en meer omvattende belang voor ogen heeft.

Maar niet alleen buitenlandse aspecten bieden de Gouverneur mogelijkheden initiatieven te nemen. De economische activiteiten in de regio Stockholm ondergaan een sterke verandering. Tot voor kort waren industrie en nijverheid zonder meer dominant maar op dit moment bevindt de regio zich op het omslagpunt naar een economie die wordt gedomineerd door dienstverlenende activiteiten.

De groei van Stockholm, onder meer noodzakelijk door de toestroom van nieuwe inwoners, stelt eisen aan het ruimtelijk beleid in algemene zin en op kleinere schaal aan de stadsplanning. In de afstemming die hierover tussen de gemeenten in de regio moet plaatsvinden speelt de Gouverneur een belangrijke rol. Hij vraagt daarbij dan ook aandacht voor bevordering van de culturele component die met al deze activiteiten indien mogelijk gelijk op zou moeten kunnen gaan. Zijn bevoegdheden als rijks-toezichthouder bieden hem daarbij een basis voor zijn betrokkenheid maar daarbij blijft het natuurlijk niet, en dat is ook niet de bedoeling van de functie van Gouverneur.

Programma

Monday, 4 May 2009

10.15 Departure Schiphol Amsterdam Airport
11.35 Arrival Copenhagen Airport, KL 1127

DENEMARKEN

13.30–15.25 **Ministry for the Interior and Social Affairs,**
Subjects:
– General introduction to the system of municipalities
and regions in Denmark
– Government Control with the Economy of the
Municipalities
Mr Søren H. Thomsen,
Head of Division Administrative Policy
Mr Bjarne Simonsen,
Chief Consultant, Division for Local Government
Economy
Mr Jann Larsen,
Legal Advisor, Division for Administrative Law

15.30–17.00 **Ministry of Defence**
Subject:
The structure of the Danish disaster and emergency
management system
Ms Susan Nissen,
Head of Department, Ministry of Defence
Mr Henrik Petersen,
Head of Department, Danish Emergency Management
Agency

Tuesday, 5 May 2009

9.00–9.30 **Mr Steen Ryd Larsen,**
Head of the North Atlantic Secretariat,
Prime Minister's Office
Subject: The Status of Greenland and the Faroe Islands
within the Kingdom of Denmark

09.30- 10.30 **Mr Søren Lester,**
Embassy of the Kingdom of the Netherlands
Subject: The work of the Commission on Administrative
Structure – based on the sheets prepared by the
chairman of the Commission, Mr Johannes Due

10.45–12.30 **Mr Michael Baggesen Klitgaard,**
Associate Professor,
Department of Political Science and Public Management
University of Southern Denmark
Subject: The Inconceivable Reform. The coming into
being of the structural reform

14.30–16.30 Municipality of Rudersdal
Mr Tommy Poulsen,
Deputy Chief Executive,
Subject: The Experiences of a United Municipality

19.00 **Dinner**
Residence of Ambassador **Niek van Zutphen**

Wednesday, 6 May 2009

- 9.00–12.00 **Kommunernes Landsforening, KL**
(Local Government Denmark / Vereniging van Deense Gemeenten)
- 9.00–10.30 The Municipalities After the Reform +
Time for general questions about municipalities in Denmark
Mr Ralf Klitgaard,
Deputy Director
- 10.30–12.00 Government Control with the economy of the municipalities
Mr Ole Cordsen,
Deputy head of Division
- 12.30–13.30 **Lunch** with members of the Permanent Commission for Municipal Affairs of the Danish Parliament
- 16.05 Departure for Stockholm, SK 1424

ZWEDEN

- 17.15 Arrival Stockholm Airport Arlanda
- 19.00 Dinner
Residence of Ambassador **Jan Edward Craanen**
– Briefing i.z. politieke bestuurlijke situatie in Zweden;
m.m.w. van Mr. P. Ramaer en mr. F. Schipper
– Introduction to the Ombudsman in Sweden by **Mrs. Marianne von der Esche**

Thursday, 7 May 2009

- 09.00–11.00 Swedish Association for Local Authorities and Regions
Meeting with
Stefan Ackerby, Deputy Chief Economist
- 11.15–12.30 Visit to the **Riksdag**
Meeting with members of the
Parliamentary **Committee on the Constitution** and
Parliamentary **Committee for Financial Affairs**
- 12.30–13.30 **Lunch** hosted by **Thomas Östros,** Dep.Chairman,
Parliamentary Committee for Financial Affairs
- 14.30–16.00 **Prime Minister's Office / Office for Administrative Affairs**
Central government in Sweden
Meeting with **Mr Jan Landahl,**
Permanent Secretary, Prime Minister's Office
Mrs Ulrika Grönquist,
Desk Officer, Office for Administrative Affairs

Friday, 8 May 2009

- 10.00–11.30 **Swedish Agency for Public Management**
Meeting with
Mrs Annika Nordlander Finn, Director Department 1 and
Mr Mikael Halápi, Director Department 2
- 13.00–14.45 Bezoek aan stadswijk **Hammarby Sjöstad**
- 15.00–16.00 Visit to the **County Administrative Board of Stockholm**
Meeting with
Mr. Per Unckel
County Governor

Saturday, 9 May 2009

09.45	Departure Arlanda Airport for Amsterdam KL1108
12.00	Arrival Schiphol Amsterdam